

İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

CİLT : I

DİYARBAKIR - 1999

Hz. Peygamber'in Mu'cizesi Meselesi ve Nübüvvetin İsbatında İnşikak-ı Kamer (Ayın Yarılması) Hadisesi ile İlgili Bir Değerlendirme

Ar. Gör. Ahmet ERKOL

A-Kavramsal Çerçeve

a) Mu'cize'nin Tanımı

Mu'cize, 'a-ce-ze- kökünden ism-i fail olup, lügatte karşı konulamaz, insanı aciz bırakan, 'harika' anlamındadır.¹ Mu'cize kavramı harikuladeyi yaratma anlamında olduğundan Allah'tan başkası için kullanılması caiz değildir.²

İstilah olarak mu'cize değişik şekillerde tanımlanmakla beraber bunlardan kelimcilerin en çok kullandıkları şu tarif olmuştur:

'Mu'cize, münkirlerin meydan okumaları halinde, peygamberin iddiasını doğrulamak üzere, inkarcıların benzerini getirmekten aciz kalacakları şekilde, peygamberlik iddiasında bulunan zattan, adetin hilafına ve tabiat kanunlarının aksine zuhur eden harikulade bir olaydır.'³

¹ Bkz. Seyyid Şerif Cürcani, *Ta'rifat*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995, 219; Cürcani, *Şerhu'l-Mevakıf*, Matbaatu's-Saade, Mısır, tsiz. VIII, 223; Seyfuddin Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, Süleymaniye Kütüphanesi Damat İbrahim Paşa, 807 (yazma), 507a Seyfuddin Amidi, *Gayetu'l-Meram fi İlmi'l-Kelam*, tahk. Hasan Mahmut Abdullatif, Kahire, 1971, 333; İmamü'l-Harameyn el-Cüveyni, *Kitabu'l-İrşad*, Beyrut, 1985, 260

² Amidi, *Gayetu'l-Meram*, 333; Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 507a; Cürcani, *Şerhu'l-Mevakıf*, VIII, 223

³ Bkz. Fahrüddin Razi, *el-Muhassal (Kelama Giriş*, Çev. Hüseyin Atay, A.Ü.İ.F.yay. Ankara, 1978), 207; Amidi, *Gayetu'l-Meram*, 333; Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 507a-507b; Sa'duddin Taftazani, *Şerhu'l-Akaid*, (Çev. Süleyman Uludağ, Dergah yay. İst. 1982, 295; Taftazani, *Şerhu'l-Makasit*, Tahk. Abdurrahman Umeyre, Beyrut, 1989, V, 11; Cürcani, *Şerhu'l-Mevakıf*, VIII, 223; Nureddin Sabuni, *el-Bidaye fi Usuli'd-Din*, (Maturidiye Akaidi, Çev. Bekir Topaloğlu, D.İ.B.yay. Ankara, 1979, 111; Abdulkahir el-Bağdadi, *el-Fark Beyne'l-Firak*, Daru'l-Ma'rife, Beyrut, 1994, 302

Mu'cize kelimesinin çoğul şekli mu'cizattır. Kur'an'da mu'cize kelimesi yerine 'ayet', 'delil' veya bunun çoğul şekli olan 'delail' kelimeleri kullanılmıştır.⁴

Mu'cize, benzerini getirmekten insanların aciz kaldıkları şeydir diye ifade ettikten sonra Nureddin es-Sabuni (ö.580), mu'cizenin sonunda ki 'ha' te'nis için değil mübalağa için olduğunu belirtir.⁵

"Fikretü İ'cazi'l-Kur'an" isimli hacimli eserin müellif Naim el-Hımsi mucize kavramının tarihçesi ile ilgili verdiği bilgilerde; mucize kavramının Kur'an-ı Kerim'de geçmediğini, Kur'an'da "ayet", "burhan" ve "sultan" kelimelerinin kullanıldığını, Bu kelimelerin tam olarak mucize ile eş anlamlı olmadığını, çünkü mucizenin sadece nebinin nübüvvetinin bir işareti olarak karşı konulmaz harikulade bir hadise olduğunu, Kur'an'da geçen kavramların ise daha geniş anlamları içerdiğini zikretmektedir.⁶

Mu'cize kavramının ilk olarak kim tarafından ve hangi tarihten itibaren kullanıldığına ilişkin kesin bir kayıt yoktur. Bilinen ilk kullanımın Ahmed b. Hanbel (ö.241)'e ait olduğudur. Bununla birlikte mucize kavramının hicri üçüncü asrın sonları ve dördüncü asrın başlarında kullanılmaya başlandığı ile ilgili rivayetler de mevcuttur.⁷

Fahrudin Razi (ö606)'ye göre mu'cize; alışıldan başka bir şeyi yapma olduğu gibi, bazan da alışılanı engelleme tarzında olabilir. Mu'cize ortaya çıkardığı harikulade hadise sebebiyle 'geleneği değiştiren' bir özelliğe sahiptir. Bu özelliği sebebiyle iddia sahibinin başkasından ayırtedilmesi sağlanır.⁸

b) Mu'cizenin Şartları

Tanımından da anlaşıldığı gibi mu'cize, aciz bırakan manasına gelen ve tabiat kanunlarının üstünde fevkalade ve harikulade bir hadisedir.⁹ Tabiat kanunlarının geçerliliğini kısa ve geçici bir süre için durduran mu'cize, mahiyeti icabı müsbet ilimlerle izah edilemez bir nitelik taşır ve bu nevi hadiseler akılla ve tabiata hakim olan kanunlarla açıklanamaz. Aksi halde

⁴ Cürcani, *Şerhu'l-Akaid*, 207; Cürcani, *Şerhu'l-Mevakıf*, VIII, 222-223

⁵ Nureddin es-Sabuni, a.g.e, 111; Amidi, *Gayteu'l-Meram*, 328; Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 507a-508a

⁶ Bkz. Naim el-Hımsi, *Fikretü İ'cazi'l-Kur'an Munuzu Bi'seti'n-Nebevviye Hatta Asrina'l-Hadir*, Muessesetu'r-Risale, Beyrut, 1980, 7

⁷ Bkz. Naim el-Hımsi, a.g.e, 7

⁸ Bkz. Fahrudin Razi, a.g.e, 207; Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 507b-508a, 523a-525a

⁹ Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 507a; Taftazani, *Şerhu'l-Mekasit*, V, 11

mu'cize olmaktan çıkar, tabii bir hadise olur. Fevkalade ve harikulade bir hadise olma niteliğini yitirerek alelade bir olay haline gelir.

Mu'cize olayı determinizmle uyuşmaz. Onun için kelim alimleri sürekli olarak determinizm prensibine karşı çıkmışlardır. İslam inancına göre, Allah her an hür ve muhtar iradesiyle hadisata müdahale ederek¹⁰ ona yön verdiği, kelami bir deyimle 'Fail-i Muhtar' olduğu için, determinizm anlayışını bazı filozoflar dışında savunan olmamıştır.¹¹

Mu'cizenin şartları konusunda kelim alimleri arasında farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bunun sebebi her birinin mu'cizeye yüklediği farklı tanımıdır. Bununla birlikte mu'cizenin taşıması gereken şartlar¹² konusunda şunları söylemek mümkündür:

1-Mu'cize Allah'ın fiilidir. Onun için Allah'a aittir. Peygamberlere isnad ve nisbet edilmesi mecazidir.¹³

2-Tabiat kanunlarının üstünde ve ona aykırı olan harikulade bir hadisedir.¹⁴

3-Peygamberlik vazifesiyle görevlendirilen şahıslardan zuhur eder.¹⁵

4-Peygamberlik iddiasından önce olmaması gerektiği gibi, bu iddiadan çok sonra da olmamalıdır. Peygamberlik iddiası ile birlikte ortaya çıkmalıdır.¹⁶

5-Mu'cize olan hadise, iddiaya ve peygamberin isteğine uygun olmalıdır. 'Dağı yerinden kaldıracağım' diyen bir kimsenin denizi yarması mu'cize değildir.¹⁷

¹⁰ 55 Rahman 29

¹¹ Taftazani *Şerhu'l-Akaid*, 296-297

¹² Mu'cizenin şartları konusunda geniş izah için bkz. Cürcani *Şerhu'l-Mevakıf*, VIII, 223-230; Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 507b-508b

¹³ Amidi, *Gayetu'l-Meram*, 333; Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 507b; İmamı'l-Haremeyn el-Cüveyni, *Kitabu'l-İrşad*, 261; Abdulkahir el-Bağdadi, *Usulu'd-Din*, Beyrut, 1968, 171; Taftazani, *Şerhu'l-Mekasıt*, V, 11; Aduddin İci, *el-Mevakıf fi İlmi'l-Kelam*, Beyrut, tsiz. 337; Cürcani, *Şerhu'l-Mevakıf*, VIII, 223

¹⁴ Amidi, *Gayetu'l-Meram*, 333; *Ebkaru'l-Efkar*, 507b; Cüveyni, a.g.e, 261; Kadı Abdalcabbar, *el-Muğni*, Daru'l-Misriyye, Kahire, 1965, 147; Taftazani, *Şerhu'l-Mekasıt*, V, 11; Bağdadi, a.g.e, 171; İci, a.g.e, 338; Cürcani, *Şerhu'l-Mevakıf*, VIII, 223; Ahmed b. İvedillah el-Harbi, *el-Maturidiyye Diraseten ve Takvimen*, 391

¹⁵ Amidi, a.g.e, 333; *Ebkaru'l-Efkar*, 507b; Taftazani, a.g.e, V, 12; İci, a.g.e, 338; Cürcani, a.g.e, VIII, 224

¹⁶ Amidi, a.g.e, 333; *Ebakru'l-Efkar*, 507b; Taftazani, a.g.e, V, 12; Abdulkahir el-Bağdadi, a.g.e, 171; İci, a.g.e, 337-340; Cürcani, a.g.e, VIII, 224

¹⁷ Amidi, a.g.e, 333-334; *Ebkaru'l-Efkar*, 507b; Cüveyni, a.g.e, 261-264; Taftazani, a.g.e, V, 12; Bağdadi, a.g.e, 171; İci, a.g.e, 337-340; Cürcani, a.g.e, VIII, 224; Mustafa Müslim, *Mebahisun fi İ'cazi'l-Kur'an*, Cidde, 1988, 15-17

6-Mu'cize, meydan okuma ile birlikte mu'cize isteğinde bulunan inkarcıların istekleri ile birlikte gösterilmelidir.¹⁸

Yukarıda son iki şıkta sayılan hususa 'tahaddi', (meydan okuma) denir. Peygamberin dini hükümleri tebliğ ettiği kavim veya onlardan biri veya bir kaçı; 'biz senin hak peygamber olduğuna inanmıyoruz. Eğer iddianda doğru isen bize mu'cize göster' diye peygamberden ısrarla istekte bulunmaları durumunda gerçekleşir. Bu durumda gösterilen mu'cize de peygamberin iddiasında doğru olduğunu belgeler.¹⁹

7-Mu'cize, insanların benzerini ve dengini yapmaktan aciz kaldıkları hadise niteliğinde olmalıdır.²⁰

8-Mu'cize kuşatıcı bir özelliğe sahip olmalıdır.²¹

9-Mu'cizenin kadim bir sıfat olması caiz değildir.²²

c) Mu'cizenin Çeşitleri

Allah Teala beşere hitap etmek istediği zaman, kendi cinslerinden bir insanı seçer ve onunla konuşur.²³ Bu sözlerini kullarına tebliğ etmesini emreder. Çünkü beşer Allah'ın heybet ve azameti sebebiyle direkt olarak O'ndan haber alamaz. Ayrıca insan ancak kendi cinsinden birisi ile ünsiyet sağlayabilir. Bununla birlikte beşer tabiatı sebebiyle kendilerinden birisi seçilince hemen onu inkara kalkışır.²⁴

Bu tabiatları sebebiyle Allah Teala bir nebiyi seçmek istediği zaman insanlar arasından en seçkin olanını seçer. Sonra onu diğer insanlardan üstün kılan şeylerle destekler. Bu, Allah'ın kulları arasından nebi olarak seçtiği kişiye verdiği özel bir lütuftur. İnsanlar bütün gayretlerini sarfetseler de seçilen nebinin sahip olduğu imtiyaza kavuşamazlar. Şayet özel çabalar sonucu bu dereceye ulaşmak mümkün olsaydı, nebilere verilen bu temyiz bozulur, sadece kendisi için olmaktan çıkar ve umumileşirdi. Oysa peygamberler özel vasıflara ve imtiyazlara sahip kişilerdir. İşte Allah'ın

¹⁸ Amidi, *Gayetu'l-Meram*, 333; Taftazani, *Şerhu'l-Mekasıt*, V, 13; Cürçani, *Şerhu'l-Mevakıf*, VIII, 224; Ahmed b. İvedillah el-Harbi a.g.e, 391

¹⁹ Taftazani, a.g.e, V, 13; Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 507b; bkz. Naim el-Hımsi, a.g.e, 8-9

²⁰ Amidi, a.g.e, 333; *Ebkaru'l-Efkar*, 507b; İci, a.g.e, 337-340; Taftazani, a.g.e, V, 13; Ahmed b. İvedillh el-Harbi, a.g.e, 391; Şerafeddin Gölcük, *Bakıllani ve İnsanın Fiilleri*, T.D.V.yay. Ankara, 1997, 110-113

²¹ Cüveyn, a.g.e, 264; Amidi, *Ebkaru'l-Efkar*, 508a

²² Amidi, *Gayetu'l-Meram*, 333; *Ebkaru'l-Efkar*, 507b-508a; Cüveyyî, a.g.e, 264

²³ 42 Şura 51

²⁴ Bkz. 14 İbrahim 10; 17 İsra 93-94; 21 Enbiya 3; 23 Mu'minin 24, 33-34; 26 Şuara 154, 186; 36 Yasin 15; 54 Kamer 24; 64 Teğabun 6

nebilere verdiği bu imtiyaz mu'cizedir. Nebiler mu'cize ile diğer insanlardan farklı bir konuma oturtulmakta ve onunla Allah tarafından desteklenmektedirler.²⁵

Her peygamberin peygamberliğini tasdik edecek ve Allah tarafından gönderildiğini ortaya koyacak mu'cizeye ihtiyacı vardır.²⁶ Çünkü insanlar, peygamberin davasının doğruluğunu, onun Allah'ın elçisi olduğunu ancak mu'cize vasıtasıyla bilebilirler.²⁷ Çünkü mu'cizeyi peygamberden başkasının göstermesi mümkün değildir.²⁸

Kelam alimleri, nübüvvetin ispatı konusunda mucizeyi değişik kısımlarda mütalaa etmişler, bu konuda farklı tasnifler yapmışlardır. Bunlardan Nureddin es-Sabuni (vö580) mu'cizeyi üç kategoride değerlendirmiştir:

1-Her asırdaki akıl sahiplerine hitap eden AKLİ (ma'nevi) MU'CİZE

2-Peygamber dönemi insanların duyu organlarıyla müşahade ettikleri tabiat üstü hadiseler, HİSSİ mu'cize

3-Peygamber tarafından heber verilen, geçmişe ve geleceğe dair hadiseler, HABERİ mu'cizeler.²⁹ Bunlarla birlikte, bu kategoriye, HİDAYET ve HELAK mu'cizesini ekleyenler de vardır.³⁰

Gerek önceki peygamberlerin ve gerekse son peygamber Hz. Muhammed (a.s)'ın mu'cizesine baktığımızda şunu görürüz: Her peygambere, gönderildiği dönem ve gönderildiği toplumun durumuna uygun mu'cizeler verilmiştir. Böylece mu'cize olduğu o toplumca daha rahat anlaşılmış ve onlar için kuvvetli bir delil olmuştur. Kur'an'da bu konuda pek çok örnek mevcuttur. Bunlardan bir kaç tanesinin zikredilmesiyle konunun daha iyi bir şekilde açıklığa kavuşacağına inanıyoruz.

a-Arap coğrafyasında yaşayan peygamberler, coğrafyalarına uygun mu'cizeler göstermişlerdir.

Hız. Salih(a.s)'ın göstermiş olduğu ilginç deve mu'cizesi.³¹

²⁵ Fahrüddin Razi, *en-Nubuvvat ve ma Yeteelleku Biha*, Beyrut, 1986, 11-12

²⁶ Amidi, *Gayetu'l-Meram*, 333-334; Bakıllani, *el-İnsaf*, Beyrut, 1987, 93; Bağdadi, a.g.e, 344

²⁷ Fahrüddin Razi, a.g.e, 144; Bakıllani, a.g.e, 93

²⁸ Maverdi, *A'lamu'n-Nubuvve*, Beyrut, 1993, 144

²⁹ Nureddin Sabuni, a.g.e, 47-48

³⁰ Maverdi, a.g.e, 32-34; Afif Abdulfettah Tabbara, a.g.e, 23; Şerafeddin Gölçük-Süleyman Toprak, *Kelam*, 344

³¹ 26 Şuara 155

b-Mısır'da yaşayanlar arasında çokça şöhret bulmuş alanlarda Hz. Musa (a.s)'a mu'cizeler verilmiştir.³²

c-Hz. Musa'dan sonraki asırlarda Yunan felsefesinin temeli olan İyonyalılar'ın felsefesi çokça yaygınlaşmıştı. İsrail Oğulları peygamberlerine bu duruma uygun olarak mu'cizeler verilmiştir.³³

d-Romalılar döneminde tıp ve felsefe çok yaygınlaşmıştı. Hz. İsa'ya buna uygun mu'cizeler verilmiştir.³⁴

e-Son peygamberin bi'setinden önce fesahat ve belağat, edebiyat ve şiir Arap toplumunda altın çağını yaşıyordu. Bu sebeple, Resulullah'a, i'caz olduğunu rahatlıkla anlayabilecekleri Kur'an mu'cizesi verilmiştir.³⁵ Şüphesiz bunu söylemekle Kur'an'ın sadece edebi açıdan mu'cize olduğunu söylemiyoruz. O her şeyden önce evrensel çapta bir hayat kitabı ve bir yaşam düsturudur. O her yönü ile mu'cizdir.

d) Mu'cizenin Gerekliliği

İnsanoğlunun en eski zamanlardan beri süregelen ortak özelliği, ne zaman ki kendilerini, Allah'ın rıza, emir ve gayesine yeniden çevirmek için bir elçi gelse, gelen elçinin tebliğinin harikuladeliğine bakmak yerine, ondan tabiat ötesi deliller/ alametler göstermesini istemek olmuştur.³⁶

Allah Teala hikmeti gereği Peygamberlerini açık delillerle desteklemiştir. Büyüklenenlerin söyleyecek sözü ve öne sürecekleri bir mazeretleri kalmaması ve aynı zamanda aleyhlerine bir hüccet olması için peygamber, Allah'ın tebliğ etmesini emrettiği hususları ümmetine bildirir. İnsanlardan fitratı selim olanlar hakkın nurunu görünce derhal iman ederler. Bazıları ise fitratlarını bozdukları için hakkı görmezler. Hidayet nurunu, inat ve büyüklenmelerinden dolayı inkar ederler.³⁷

Maturidi ekolünün çoğunluğuna göre mu'cizenin dışında nübüvveti isbat konusunda hiç bir şey delil olmaz. Çünkü sadece mu'cize nebinin ve resulün risaletini isbat bahsinde yakini bilgiyi sağlar.³⁸

Risaletin ispatı delilsiz olamaz. Deliller de ancak mu'cizelerdir. Her bir resulün risaleti o resulün gösterdiği mu'cize ile ispat olunur.³⁹ Nitekim

³² 26 Şuara 32; 27 Neml 49

³³ 27 Neml 12-26; 34 Sebe' 12

³⁴ 3 Al-i İmran 49; 19 Meryem 17-22

³⁵ 29 Ankebut 50-51; Konu ile ilgili geniş izahat için bkz. Mustafa Müslim, *Mebahisun fi I'cazi'l-Kur'an*, 22-26

³⁶ Afzalurrahman, *Siret Ansiklopedisi*, İnkılap yay. İst. 1996, VI, 152

³⁷ Bakıllani, *el-İnsaf*, 94-95; Afif Abdulfettah, a.g.e, 22

³⁸ Ebu Yusr Muhammed Pezdevi, *Ehl-i Sünnet Akaidi*, (Çev. Şerafeddin Gölcük), 138

Hız. Musa'nın mu'cizesi 'Asa' ve 'Yed-i Beyda' ve diğler mu'cizelerdir.⁴⁰ Hız. İsa'nın mu'cizesi, ölüleri diriltmesi, körü ve kötürümü iyileştirmesi ve sair mu'cizelerdir.⁴¹ Hız. Muhammed (a.s)'ın mu'cizesi ise Kur'an'dır.⁴² Çünkü bütün Araplar fesahat ve belağatlarına rağmen Kur'an'ın benzerini getirmekten aciz kaldılar.⁴³ Peygamberlerin bu mu'cizeleri risalet konusundaki iddialarının doğruluğudur. Çünkü mu'cizeler, beşer gücünün dışındadır. Bu sebeple bu mu'cizelerin gösterilmesinden amaç nebinin davasında doğru olduğunun ispatlanmasıdır. Çünkü kendilerine peygamber gönderilen her kavim, doğruluğunu ispatlamak için peygamberlerinden çeşitli deliller istemişlerdir. Peygamberler de kendilerinden istenileni Allah'tan talep etmek suretiyle gerçekleştirmişlerdir. Doğruluğuna delil olması için kavminin kendilerinden istedikleri deliller verilince, doğal olarak bu durum o peygamberin Allah tarafından desteklenmiş olduğunun bir delili olmuştur. Çünkü Allah'ın yalancıları desteklemesi muhaldir. İnsanların mutlaka peygamberleri tanımaları gerekir. Onları tanımanın yegane yolu ise mu'cizelerdir.⁴⁴

Nebinin nübüvvet iddiasının doğruluğu konusunda filozoflar da mu'cizeyi kullanmışlardır. Bunlardan İbn Sina (ö.428) Mucizenin imkanı konusunda şunları söylemiştir: "Nübüvvetin insandaki idrak güçleriyle ilgili kategorisi de nübüvveti isbat çabasına katkıda bulunacaktır. Nefs manevi bir cevherdir ama cisme mukarin olup onu harekete geçirebilen bir ilkedir. Bunu sıradan insan nefsinin bedeni harekete geçirebilmesinden anlarız ve hiç yadırgamayız. İşte bazı seçkin ruhlardır ki sadece kendi cisimlerini değil, öteki cisimleri de belli yönlerde harekete geçirme gücüne sahiptir. Böyle yüksek ruhlar bir hastayı iyileştirebilir, yağmur yağdırabilir, çeşitli tabii hadiseleri yönlendirecek etkilere yol açabilirler."⁴⁵ İbn Sina'nın burada söz konusu ettiği husus peygamberlere verilen mucizedir. Bunları ancak peygamberler gösterebilirler.

³⁹ Bkz. Fahrüddin Razi, *En-Nubuvvat ve ma Yeteelleku Biha*, 47; Ebu Yusr Muhammed Pezdevi, *Ehl-i Sünnet Akaidi*, 138; Ebu'l-Muin en-Nesefi, *Tefsiretu'l-Edille*, tahk. Klod Salame, Kahire, 1993, I, 468-480

⁴⁰ 26 Şuara 32; 27 Neml 12

⁴¹ 19 Meryem 17-22; 3 Al-i İmran 49

⁴² 29 Ankebut 50-51

⁴³ 10 Yunus 38; 11 Hud 13; 17 İsra 88; 52 Tur 34

⁴⁴ Ahmed b. İvedillah, a.g.e, 380-385; W. Montgomery Watt, *Modern Dünyada İslam Vahyi*, 89-90

⁴⁵ İlhan Kutluer, "Berahime'den İbn Sina'ya Nübüvvetin İnkâr ve İsbati", Bilgi ve Hikmet, sy. 11, İst. 1995, s.107

Ehl-i Kitap da nübüvvetin ispatında mu'cizeyi gerekli görmüştür. Konuyla ilgili olarak meşhur şarkıyatçı Montgomery Watt şunları söylemiştir: "Ahdi Atik'te yer alan bir görüşe göre, her hangi bir peygamberin peygamberliği veya ilahi vahyin doğruluğu (sıhhati) normal olayların üstünde olan bir işaret (mu'cize)'in ortaya çıkması ile ispat edilir."⁴⁶

Müslüman bireyin, Allah'ın insanlara elçi olarak göndermiş olduğu resullerin davalarının doğruluğunu ortaya koyan, insanlara peygamberlerin Allah ile bir bağlarının bulunduğunu, kendilerinin O'nun tarafından desteklendiğini belgeleyen mu'cizeler verdiğine inanması zorunludur. Hiç bir peygamber yoktur ki, Allah'ın kendisine mu'cize ile ikramda bulunarak, insanların iman etmelerinin ve onun yolunda yürümelerinin zorunlu olduğunu, bu vesileyle ortaya koymuş olmasın.⁴⁷ Nitekim Resulullah (a.s) da şöyle buyurmuştur: "Hiç bir peygamber yoktur ki, insanların iman etmelerine neden olacak mu'cizeler verilmiş olmasın..."⁴⁸

B-Hz. Peygamber'in Mu'cizesi Meselesi

Muhammed (a.s)'dan önce pek çok peygamber gönderilmiştir.⁴⁹ Gönderilen bütün peygamberlerden mu'cizeler'in istendiğine Kur'an işaret ettiği gibi⁵⁰ Muhammed (a.s)'dan da kavmi tarafından peygamberliğinin ispatlanması konusunda kendisinden muhtelif zamanlarda değişik mu'cizelerin istendiğine Kur'an işaret etmektedir.⁵¹ Peygamberlerin kıssalarını ve gönderildikleri toplum ile olan münasebet ve mucadelelerini aktaran Kur'an, tarihin değişik kesitlerinden bize örnekler sunmaktadır.⁵² Toplumlardan istenen mu'cizelerin bir kısmının nübüvvetlerini ispat sadedinde gösterildiği bir gerçektir.⁵³ Muhammed (a.s) son peygamber olduğuna göre kendisinden sonra peygamber gelmeyecektir. Dolayısıyla Muhammed (a.s)'ın peygamberliği kıyamete kadar baki kalacaktır. Öyleyse Hz. Peygamber'in nübüvveti de sadece yaşadığı dönemin insanları için değil kıyamete kadar kendisine iman ile sorumlu insanların iman etmelerini sağlayacak cinsten bir işarete ve belgeye sahip olmalıdır.

⁴⁶ Watt, a.g.e, 89-90

⁴⁷ Pezdevi, *Ehl-i Sünnet Akaidi*, Çev. Şerafeddin Gölcük, İst. 1980, 139; Said Ramazan el-Buti, *Kübre'-Yakiniyyati'l-Kevniyye*, (İslam Akaid, Çev. Mehmet Yolcu-Hüseyin Altınalan, İst. 1986), 222

⁴⁸ Buhari, Sahih, 66 Fezailu'l-Kur'an 1, VI, 97; Müslim, Sahih, İman, 70, hno. 239

⁴⁹ 35 Fatır 24; 20 Taha 134; 17 İsra 15; 11 Yunus 47

⁵⁰ 6 En'am 14; 4 Nisa 153

⁵¹ 17 İsra 90-93; 20 Taha 133

⁵² 54 Kamer 9-10, 23; 18 Kehf 54

⁵³ 11 Hud 25-26; 25 Furkan 7-8

Üzerinde durulması gereken önemli bir kaç noktaya işaret etmek istiyoruz. Öncelikle Muhammed (a.s)'ın son peygamber olmasının ne anlama geldiği hususu iyi anlaşılmalıdır. Diğer bir husus ise Adem (a.s) ile başlayan insanlık serüveninin Muhammed (a.s) dönemine gelinceye kadar anlayış ve gelişme bakımından almış olduğu mesafenin değerlendirilmesi gereğidir. Burada cevap aranması gereken önemli hususlardan biri belli bir döneme ve belli bir coğrafyaya gönderilen bir peygamberin peygamberlik delilleri ile kendisinden sonra başka bir peygamberin gelmeyeceği ve bütün insanlığa gönderilen bir peygamberin peygamberlik delillerinin aynı olup olmadığıdır. Muhammed (a.s)'ın mu'cizesi konusunu değerlendirirken özellikle bu noktaları dikkate alarak değerlendirmeye çalışacağız. Kendisinden önceki peygamberlerin kıssalarını anlatan Kur'an, bu konuda Muhammed (a.s)'ın kıssasını da anlatmaktadır. Mutlak doğru olarak nitelendirdiğimiz Kur'an'ın bu konudaki izahları esasen açıktır ve tartışmaya mahal bırakmamaktadır. Ancak Nebi(a.s)'dan sonra hayatı ile ilgili yazılan eserlerde değişik rivayetlerin aktarılmış olması pek çok noktalarda olduğu gibi bu konuyu da tartışılır hale getirmiştir.

Alem, varlığı itibariyle her zerresinde harikalar taşıdığı halde insan ilginç tabiatıyla bu mükemmelliği görmez de basit bir şekilde bu işleyişin tersine çevrilmesini isteyerek kendince mu'cize görmek ister. Oysa hayatında ilk defa karın yağdığını gören veya uzaya çıkmak suretiyle dünyanın döndüğünü gören bir insan için bu mükemmel bir mu'cize olabilir. Kur'an bundan dolayı tabiatın bu işleyişine dikkat çekiyor ve bütün bunları "ayet" olarak nitelendiriyor.⁵⁴ Kur'an'a göre, insanın görerek hakkında teemmül ve tefekkürde bulunarak imana gitmesini sağlayan da bu ayetlerdir.⁵⁵

Hz. Muhammed (a.s) peygamberliğini ilan ettikten sonra kendisinden önceki peygamberlerden mu'cizeler istendiği gibi kendisinden de mu'cizelerin istendiğine Kur'an değişik yerlerde işaret etmektedir. Bu ayetlerden bazılarını aktardıktan sonra Kur'an'ın bunu nasıl karşıladığını değerlendirmeye çalışacağız

"(Muhammed) Rabbinden bir mu'cize getirseydi ya" dediler. Onlara, önceki kitaplarda bulunan belgeler gelmedi mi?"⁵⁶

Onlar: "Bize yerden bir kaynak fişkırtmadığın veya aralarından ırmaklar fişkırان hurmalıkların ve üzüm bağların olmadığı, yahut da iddia ettiğin gibi, (Allah) göğü tepemize parça parça düşürmediği, ya da Allah'ı

⁵⁴ 36 Yasin 33; 35 Fatır 27; 10 Yunus 6; 45 Casiye 3; 30 Rum 20

⁵⁵ Mehmet Aydın, *Din Felsefesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi yay. İzmir, 1987, 220

⁵⁶ 20 Taha 133

ve melekleri karşımıza getirmediğin, veyahut altından bir evin olmadığı, yahut göğe çıkmadığın sürece sana inanmayacağız. Bize okuyacağımız bir kitap indirmedikçe göğe çıkmaya da inanmayacağız.” Dediler. De ki: “Rabbımı tenzih ederim! Ben elçi olan bir insandan başka bir şey miyim?” insanlara rehber geldiği zaman, inanmalarına engel olan “Allah elçi olarak bir insanı mı gönderdi?” demeleridir. De ki: “Eğer yeryüzünde dolaşanlar melek olsalardı, biz de onlara gökten elçi olarak melek gönderirdik.”⁵⁷

“Ona (Muhammed’e) bir mucize indirilmeli değil mi? Diyorlar. De ki: “Gayb ancak Allah’a aittir. Bekleyin; ben de sizinle birlikte bekleyenlerdenim.”⁵⁸

Onların: “Ona bir hazine indirilmeli veya beraberinde bir melek gelmeli değil miydi? Demelerinden gönlün daralır; belki de sana vahyolunanın bir kısmını bırakacak olursun. Sen ancak bir uyarıcısın ve her şeye vekil olan Allah’tır.”⁵⁹

“Doğru sözlülerden isen, bize melekleri getirsene” dediler. Biz melekleri ancak gerekince indiririz. O zaman da asla bekletilmezler.”⁶⁰

“Onlara gökten bir kapı açsaydık da oraya çıkmaya koyulsalardı, (bu sefer de): “Bizim gözlerimiz boyandı; hayır biz büyülendik” derlerdi.”⁶¹

“(Ey Muhammed) sana kağıtta yazılı bir kitap indirseydik de, elleriyle ona dokunsalardı, inkar edenler yine de: “bu apaçık bir büyüdür” derlerdi. Muhammed’e bir melek indirilmeli değil miydi? Dediler. Eğer bir melek indirmiş olsaydık, iş bitirilmiş olurdu da göz açacak kadar bir süre bekletilmezlerdi.”⁶²

“Eğer onlara bir mucize gelirse, buna kesinlikle inanacaklarına dair bütün güçleriyle Allah’a yemin ederler. De ki: ‘mu’cizeler Allah’ın katındadır.’ Mucize geldiğinde de inanmayacaklarını siz nereden bilirsiniz? O’na ilk defa inanmadıkları gibi, onların gönüllerini ve gözlerini çevirir ve onları taşkınlıkları içinde bocalayıp dururken bırakırız. Eğer biz onlara melekleri indirseydik, ölümler de onlarla konuşsaydı ve her şeyi karşılırları toplayıp dikseydik -Allah’ın dilemesi bir yana- yine de inanmazlardı, fakat bunu çokları bilmez.”⁶³

⁵⁷ 17 İsra 90-93

⁵⁸ 10 Yunus 20

⁵⁹ 11 hud 12

⁶⁰ 15 İsra 7

⁶¹ 15 İsra 14-15

⁶² 6 En’am 7

⁶³ 6 En’am 109

“İnkarcılar: ‘O’na Rabbinden mucizeler indirilmesi gerekmez miydi?’ derler. De ki: ‘Mucizeler ancak Rabbimin katındadır. Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım. Sana, kendilerine okunan bu kitabı indirmiş olmamız, onlara yetmiyor mu? Bunda inanan topluluğa rahmet ve hatırlatma vardır.”⁶⁴

“Bilmeyenler: ‘Allah bizimle konuşmalı veya bir mucize gelmeli değil mi?’ derler. Bunlardan öncekiler de bunların dediği gibi demişlerdi; çünkü gönülleri birbirine benzemektedir. Biz kesinkes bilenler için belgeleri açıklamışızdır.”⁶⁵

“İnkâr edenler: ‘O’na (Muhammed’e) Rabbinden bir mucize indirilmeli değil miydi? Derler. Sen ancak bir uyarıcısın; her toplumun bir yol göstereni vardır.”⁶⁶

“Kur’an dağlar yürütölmüş veya yeryüzü parçalanmış, yahut ölüler konuşturulmuş olsaydı, bu kafirler yine de inanmazlardı. Bütün işler Allah’a aittir. İnananlar, dilediği taktirde Allah’ın bütün insanları yola getireceğinden, artık ümitlerini kesmediler mi? Allah’ın sözü yerine gelene kadar, yaptıklarından ötürü, inkar edenlerin ya başlarına, yahut evlerinin yakınına düşecek bir vurucu afetin gelmesi kaçınılmazdır. Allah verdiği sözden caymaz.”⁶⁷

“Bizi mucize göndermekten alıkoyan, öncekilerin onu yalanlamış olmasıdır. Semud kavmine gözle görölebilen bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi. Oysa biz mucizeleri yalnızca korkutmak için göndeririz.”⁶⁸

Hız. Peygamber’den mu’cize isteklerine karşı Kur’an’ın beyanı açıktır. Konu ile ilgili zikredilen ayetler esasen izahtan varestedir. Kur’an’da zikredilen bu ayetler hakkı kabul etmeyenlerin bu isteklerine icabetin reddedilmesidir. Söz konusu istekler resulün doğruluğunun delilini göstermekten ziyade sınırı aşan isteklerdir. Resulün çağrıda bulunduğı akidenin aslında uyarılar vardır. Aynı zamanda tek yaratıcının yalnız Allah olduğı bilgisi vardır. Dolayısıyla yarattığı nizamı değıştirebilecek yalnızca O’dur. Resul, kendi arzusuna göre mu’cize ortaya koyabilen kişi değildir. Çünkü , resul olmakla beraber O bir beşerdir. Beşer olması sebebiyle gücünün sınırlarını aşması, beşer sıfatını aşması mümkün değildir.⁶⁹ Bu nedenle peygamber bile olsa her istenene cevap vermesi muhaldir.

⁶⁴ 29 Ankebut 50

⁶⁵ 2 Bakara 118

⁶⁶ 13 Ra’d 7

⁶⁷ 13 Ra’d 31

⁶⁸ 17 İsra 59

⁶⁹ Abdurrahman Hasan Habannnaka el-Meydani, *el-Akidetu’l-İslamiyye ve Ususuha*, Dımaşk, 1994, 302

Nitekim Hz. Peygamber, kavminin hidayete gelmesini arzuladığı için, kendisinden istenen mu'cizelerin tahakkukunu da çok istiyordu. Aynı arzu o gün için bütün mü'minlerin de gönlünde dolup taşmakta idi. Bu hususu Kur'an-ı Kerim şu şekilde ifade etmektedir:

"Eğer hakikati inkar edenlerin sana sırtlarını dönmeleri seni sıkıntıya sokuyorsa ve o nedenle onlara (daha ikna edici) bir mesaj (mucize) getirmek için yerin dibine inebilecek, yahut merdivenle göğe yükselebilecek durumda isen, (öyle yap;) ama (unutma ki) eğer Allah dileseydi onların tümünü hidayet üzerinde toplardı. O halde sakın cahillerden olma. Sana ancak işitenler kulak verir; ölümler ise, yalnız Allah onları diriltebilir, sonra da hepsi O'na döneceklerdir. 'Kendisine Rabbinden bir ayet getirmeli değil mi?' dediler; 'şüphesiz Allah bir ayet indirmeye kadirdir' de, ama, onların çoğu bilmezler."⁷⁰

Onların hidayete ermesi hiç şüphesiz peygamberin onlara göstereceği mu'cizeye bağlı değildir. Hidayetten başka bir şey bilmeyen melekler gibi; gerek ta başlangıçtan onların tabiatlarını hidayet fitratı üzere yaratmak suretiyle, veya harikulade gücünü göstererek hepsinin de boyunlarını bükmeye veya ne olursa olsun onları yola getirmeye Allah elbette kadirdir.⁷¹

Ancak Allah Teala insanları meleklerden farklı kabiliyet ve yeteneklerle donatmış, onları iman edebildikleri gibi inkar da edebilecekleri özellikte yaratmıştır.⁷² Ayrıca mükafat ve cezanın adil olması için başka türlü yollarla değil de insanların kendi iradeleri ile seçim yapmalarını istemiştir.⁷³

İnkarcıların mucize isteklerine verilen cevapta özetle şunlar söylenmektedir; 'ey Resul, ikna etmek için bu kavme gösterebileceğin bir kaç mucize için endişelenip durma. Çünkü bu senin görevinin bir parçası değildir. Senin görevin insanları yüz çevirmelerinden ötürü ve batıl yollarının kötü sonuçlarından dolayı uyarmaktır. Bu amaçla biz her kavme bir kılavuz göndermişizdir.'⁷⁴

Peygamber diğer insanlardan farklı bir bünyeye sahip değildir. O da diğer insanlar gibi sokaklarda yürür, yer içer, evlenir çocuk sahibi olur, sevinir, üzülür... o da diğer insanlar gibi bir hayatı sürdürür.⁷⁵ Ne var ki tarih

⁷⁰ 6 En'am 35-37

⁷¹ Bkz. Mevdudi, *Tefhimu 'l-Kur'an*, İnsan yay. İst. 1986, I, 477

⁷² 76 İnsan 3

⁷³ 17 İsra 15

⁷⁴ 35 Fatır 24; 50 Rum 47; 16 Nahl 36

⁷⁵ 11 Hud 27; 25 Furkan 7; 23 mü'minin 33

boyunca hangi topluma peygamber gönderilmiş ise, onlar sadece kendi cinslerinden bir beşer olduğu için peygamberliğini kabul etmek istememişlerdir, kendisinden olağanüstü hadiseler göstermesini istemişlerdir.

Nübüvvet bir sürekliliktir. Tarihin değişik dönemlerinde değişik toplumlara peygamberler gönderilmiştir.⁷⁶ Muhammed (a.s) öncesi dönemde peygamberler belli bir bölgeye ve tarihin belli bir kesitine hitap ediyorlardı. Ancak Muhammed (a.s) ile peygamberlik müessesesi son bulmuştur⁷⁷ bunun yanında Hz. peygamber belli bir bölgenin veya belli bir tarihi kesitin peygamberi değil, bütün insanlığa ve kıyamete kadar gelecek insanlara peygamber olarak gönderilmiştir.⁷⁸ Dolayısıyla Muhammed (a.s)'dan sonra kendisini tasdik edecek bir başka peygamber de gelmeyecektir.⁷⁹ Bu ve benzeri nedenlerden dolayı Muhammed (a.s)'ın peygamberliğini belgeleyen olaylar sadece kendi dönemine münhasır olmamalıdır. Nübüvetinin alemşümulluğu gibi peygamberliğinin delilleri de alem şümül olmalıdır.

Sa'duddin Taftazani (ö.793), Hz. Peygamber'in nübüvvetinin delilleri konusunda iki noktaya dikkat çekmektedir.

1-Hz. Peygamber'in, halkı dine davet etmeden önce, davet esnasındaki ve daveti tamamlandıktan sonraki halleri, yüce ahlakı, verdiği hikmetli ve isabetli hükümler, mücadelesi esnasında gösterdiği kararlı ve sarsılmaz tutumu, her halükarda Allah'ın kendisini koruduğuna dair beslediği güven duygusu, en zor şartlarda bile sarsılmaması... Öyle ki, onu kötölemek için hırsıyla çalışan en azılı düşmanları dahi kendisini bu durumlar itibarıyla karalamaya ve yermeye imkan bulamamıştır. Şüphesiz bütün bu üstün meziyetlerinin hepsinin ancak bir peygamberde bir araya gelebileceğine akıl hükmetmektedir.

2-Hz. Peygamber, büyük bir davayı, kitap sahibi olmayan ve hikmetten yoksun, her türlü eğitimden uzak bir kavim içinde ortaya atmış,⁸⁰ onlara kitabı ve hikmeti izah etmiş, hukuki ve şer'i hükümleri öğretmiş, ahlaklarını mükemmelleştirmiş, halkının pek çoğunu ilmi ve ameli fazilet bakımından kemale erdirmiş, bütün alemini iman ve iyi amelle nurlandırmış

⁷⁶ 7 A'raf 35; 12 Yusuf 109

⁷⁷ 33 Ahzap 40

⁷⁸ 21 Enbiya 107

⁷⁹ 33 Ahzap 40

⁸⁰ 2 Bakara 151

ve Allah'ın va'di gereği dinini diğer bütün dinlere üstün kılmıştır. Zaten bu durum peygamberliğin asıl amacıdır.⁸¹

Taftazani, burada Hz. Peygamber'in nübüvvetinin delillerini yaşadığı hayattan yola çıkarak tesbit etmeye çalışmaktadır.

Bu kadar üstün vasıflara sahip olan sağlam karakterli bir insanın, 'ben peygamberim' şeklindeki teklifini kabul edip kendisine uymak için mu'cize göstermesine ihtiyaç yoktur. Çünkü O'nun şahsiyeti en büyük delildir. Diğer bir husus ise Hz. Peygamberin medeniyet alemine kazandırdığı manevi değerlerdir. Çoğu cahil ve bedevi olan toplulukları eğitmesi, onlara edep ve ahlak öğretmesi, dünyanın en büyük medeniyetlerinden birinin kurulmasına zemin hazırlamış olması ayrı bir delildir.⁸² Nebinin nübüvvetinin gerçekliği bu kadar bariz bir şekilde ortada iken, Hz. Peygamber'in toplumu, kendilerinden önceki kavimlerin kendi peygamberlerinden mucize istedikleri gibi kendisinden de mucize istemelerinin sebeplerine baktığımızda kısaca şunları söyleyebiliriz.

C-Mu'cize İsteklerinin Sebepleri

1-Resulün melek olmayıp insan olması

Allah mütealdir, aşkın bir varlıktır. Onunla insan arasında ontolojik eşitlik bulunmadığından herhangi bir kimseyi 'aracı' olarak seçmesine, yani 'Resul' dediğimiz kimseyi emirlerini bildirmek üzere görevlendirmesinde zaruret vardır.⁸³ Ayrıca görevlendireceği elçi ile insan arasında ontolojik eşitliğin bulunması da zaruridir. Durum bu iken müşriklerin en belirgin itirazları da bu yönde olmuştur. "İnsanlara doğruluk rehberi geldiği zaman inanmalarına engel olan, sadece: 'Allah, Resul olarak bir insan mı gönderdi?' demiş olmalarıdır. De ki: Yeryüzünde yerleşip dolaşanlar melek olsalardı, biz de onlara gökten resul olarak melek gönderirdik."⁸⁴

Hız. Peygamber de benzeri bir itirazla karşılaşır; "Onlar ayrıca , 'neden O'na (alenen) bir melek gönderilmiş değil?' derler. Ama bir melek göndermiş olsaydık, muhakkak ki her şeyin hükmü verilip bitmiş olurdu. Ve onlara (pişmanlık için) başka bir fırsat da tanınmazdı."⁸⁵

Mekke müşrikleri Hız. Peygamberden kendisini destekleyecek ve uyarıcı olacak bir meleğin indirilmesini istediler. Ta ki o meleği

⁸¹ Sa'duddin Taftazani, *Şerhu'l-Akaid*, 208-209

⁸² Süleyman Uludağ, *Kelam İlmi ve İslam Akaidi*, 299-300

⁸³ İzutsu, *Kur'an'da Allah ve İnsan*, çev. Süleyman Ateş, Kevser yay. Ankara, tsiz. 156

⁸⁴ 17 İsra 94-95; 6 En'am 9

⁸⁵ 6 En'am 8

görebilsinler ve sözünü işitebilsinler. Onlar daha önce de bundan daha büyüğünü istemişlerdi. Rablerini gözleriyle görmek ve tek tek her biriyle konuşmasını istemişlerdi.⁸⁶

Allah Teala'nın, onların bu isteklerini reddetmesinin sebeplerini değerlendiren bir kaç noktaya dikkat çekmekte yarar görmekteyiz.

Kur'an'ın ifadesiyle 'onların istedikleri gibi bir melek indirilmiş olsaydı iş bitirilmiş olurdu ve helak edilirdi. Sonra onlara mühlet verilmez ve iman etmelerine fırsat tanınmadan azaba çarpılırlardı.'⁸⁷ Nitekim önceki ümmetlerden bazıları bu şekilde helak edilmişlerdir.⁸⁸ Bu sünnetullahın bir gereğidir.⁸⁹

Ayette geçen 'işin bitirilmiş olması' özellikle dikkat çekicidir. Bununla ilgili olarak şunları söylemek mümkündür:

1-Önceki resullerin kavimlerinden, kendi peygamberlerinden mucize isteklerine cevap verildiği halde iman etmedikleri için kavim helak edilmiştir.⁹⁰ Allah Teala genel azabı nefyeden rahmetle son peygamber ve rahmet peygamberinin gönderildiği bu ümmeti helak etmek istememiştir. Çünkü resul ancak alemlere rahmet olsun diye gönderilmiştir.⁹¹ Helak ve azaba sebep olsun diye değil. Oysa müşriklerin istedikleri şekilde meleği asli suretinde görmüş olsalardı, gördükleri şeyin heybetinden *helak olacaktı.

2-Meleği asli suretinde görmek, öyle korkunç bir olaydır ki teklifin temel prensibi olan 'seçme özgürlüğünü' ortadan kaldırır. Meleklerin nüzulü ile birlikte teklifin kaidesi olan ihtiyarı ortadan kaldırması sonuçta helakı beraberinde getirir.

3-Sonuçta inat ve aşırılıklarından dolayı iman etmeyecekleri belli olduğu halde meleğin inmesini -ya da başka mucizeler- istemeleri ancak helak olmalarına yol açardı. Nitekim Hicr Suresinde; "biz melekleri ancak hak ile göndeririz ve bu durumda onlara mühlet tanınmaz."⁹² Şeklindeki açık beyanı önceki sünnetin aynı şekilde devam etmesini ifade etmektedir. Bilindiği gibi önceki ümmetler inat ve inkarlarından dolayı resullerinden mucize istediler. İstedikleri mu'cizeler de kendilerine gösterilince iman

⁸⁶ 25 Furkan 21

⁸⁷ 6 En'am 8

⁸⁸ 17 İsra 59

⁸⁹ Bkz. Zahir b. Awad el-Elmai, *Kurân'da Tartışma Metodları*, çev. Eracan Elbinsoy, İst. 1984, 310-340

⁹⁰ et-Taberi, *Camîu'l-Beyan*, Beyrut, 1988, V, 200-201; M.Reşid Rıza, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Hakim*, Beyrut, 1993, V, 309-310

⁹¹ 21 Enbiya 70

⁹² 15 Hicr 8

etmediler ve helak edildiler.⁹³ Bu genel bir prensiptir. Eğer Allah Teala Mekke müşriklerinin istedikleri mucizeleri göstermiş olsaydı, -mesela kendileriyle konuşacakları ve görecekleri bir melek indirmiş olsaydı- bu durumda da iman etmeyecekler⁹⁴ ve dolayısıyla helak olacaktı. Oysa Allah Teala bu ümmetin helak olmasını istememiştir. Önceki ümmetlerin başına gelen akıbetin bu ümmetin de başına gelmemesi için muannit ve münkirlerin istedikleri mucizeler kendilerine gösterilmemiştir.⁹⁵

2-Müşriklerin materyalist felsefeye sahip oluşları

Materyalist felsefeleri sebebiyle maddi şeyleri saadetin ve üstünlüğün ölçüsü olarak değerlendiren Mekke müşrikleri Hz. Peygamber'in yoksulluğunu ileri sürerek peygamber olamayacağını iddia etmişlerdir.⁹⁶

"Allah peygamberliğini kime vereceğini daha iyi bilir."⁹⁷ şeklinde öz bir cevapla müşriklerin bu iddiaları boşa çıkartılmıştır.

Hız. Peygamberden önceki peygamberlere verilen mucizeler genelde kevnî mucizeler şeklinde idi. Çünkü beşer aklı, başka bir deyişle anlayışları daha tam olarak olgunlaşmamıştı.⁹⁸ Doğal olarak akli burhanlarla ikna olması ve hüccet olması onlar için yeterli değildi. Bu sebeple nübüvvetin ispatı için bu dönemlerde harikulade olaylar gösterilmiş ve maddi mucizelerle peygamberler desteklenmişlerdir.

Muhammed (a.s)'ın mucizelerine gelince; Hız. Peygamber dönemine gelinceye kadar insanlık belli bir olgunluğa ulaşmış ve akli gelişmeler belli bir noktaya ulaşmıştı. Bu sebeple de umumi risalet ile görevlendirilen Hız. Muhammed'e nübüvvetinin delili olarak maddi ve geçici mucizeler yerine akli ve kalıcı Kur'an mucizesi verilmiştir.⁹⁹

Mekke müşriklerinin Hız. Peygamberden istedikleri hissi mucizelere karşı verilen cevap, sürekli olarak son peygamberin en büyük hücceti olan Kur'an'a atıf şeklinde olmuştur.¹⁰⁰

Hız. Muhammed (a.s) bütün insanlara peygamber olarak gönderildiği gibi O'nun hitabı da bütün insanlardır. Bu sebeple Hız. Peygamberin

⁹³ Bkz. 17 İsrâ 59

⁹⁴ 14 İbrahim 15; 6 En'am 109

⁹⁵ Bkz. M. Reşid Rıza a.g.e, V, 309-317

⁹⁶ Bkz. 25 Furkan 7-8

⁹⁷ 6 En'am 124

⁹⁸ J.M.S.Baljon, *Kur'an Yorumunda Çağdaş Yönelimler*, çev. Şaban alî Düzgün, Ankara, 1994, 87

⁹⁹ Afif Abulfettah Tabbar, *Maa'l-Enbiya fi'l-Kur'an*, Beyrut, 1993, 23

¹⁰⁰ Bkz. M. Reşid Rıza, a.g.e, XI, 230-233; Seyyid Kutup, *fi Zilali'l-Kur'an*, Hikmet yay. İst.tsiz. IX, 343-344

mucizesi de bütün insanlara yönelik olmalıdır. Çünkü Muhammed (a.s) sadece belli bir zamana ve belli bir bölge insanına gönderilmiş değildir.¹⁰¹ Bu açıdan düşünüldüğünde son rasule verilen mucize de kuşatıcı ve sürekli olmalıdır.

Şüphesiz, Hz. Peygamberin mucizesi diğer nebilerin mucizelerinden farklı olarak maddi değil aklidir. Sadece nebinin hayatında meydan okumaya bağlı olarak isteyene verilen bir karşılıktan ibaret değildir. Mesela Hz. İsa'nın mucizesi maddi idi, hissedilir ve görülebiliyordu. Allah'ın izniyle ölüleri diriltmesi, alaca hastalarını ve kötümserleri iyileştirmesi gibi.¹⁰² Bu tür mucizeler o mucizeyi gösteren nebinin şahsına bağlı mucizelerdir. Ne zaman o peygamber vefat ederse, o mucizeler de sadece rivayet edilen bir haber olarak kalır. Dolayısıyla nübüvvetin ispatına dair bu tahaddi sadece o olaya şahit olanlara özgüdür. Hz. Peygamberin mucizesi olan Kur'an' gelince o maddi mucize değil, akli mucizedir. Kur'an'ın meydan okuması sadece Hz. Peygamberin hayatına özgü değil, o kıyamete kadar bakidir. Muhammed (a.s)'ın mucizesi nasıl kavmi arasında görülmüş ise kendisinden sonraki insanlar tarafından da aynı şekilde görülmüştür. Hadise bu şekilde düşünüldüğünde Kur'an'ın meydan okumasının kıyamete kadar sürekli olacağı anlaşılmış olur.¹⁰³

İnsanlar Hz. Peygamberden gözle görülebilecek hissi mucizeler isteyince Allah Teala şu sözyle onların bu isteklerini reddetti: "Bizi mucize göndermekten alıkoyan, ancak, öncekilerin onları yalanlamış olmalarıdır. Semud milletine (gözle görülebilen bir mucize), bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi."¹⁰⁴ Bunun anlamı şudur: Allah Teala Salih (as.)'ı desteklemek için gözle görülebilen hissi mucizeler verdiği gibi Muhammed (a.s)'a da verebilirdi. Ancak hissi mucizeler insanları inkarlarından vazgeçirmediği için, bununla Muhammed (a.s)'ın desteklenmesi men edilmiştir. Onun yerine Kur'an referans gösterilmiştir.¹⁰⁵

Fahrudin Razi (ö.606), İsra 59. Ayette zikredilen 'bizi men eden' ifadesinin delalet ettiği anlamın muhkem olduğunu, manasının nefye delalet ettiğini, mecaz yönünün olmadığını söylemektedir.¹⁰⁶ Razi, bu iddiasına delili olarak şu ayeti göstermektedir: "Ona Rabbinden bir mucize indirilmesi gerekmez miydi? Dediler. De ki 'mucizeler ancak Rabbimin katındadır.

¹⁰¹ 34 Sebe' 28

¹⁰² 3 Al-i imran, 49

¹⁰³ Muhammed ed-Desuki, *Nedvetu's-Sireti'n-Nebeviyye*, 175-176

¹⁰⁴ 17 İsra 59

¹⁰⁵ Fahrudin Razi, *en-nubuvat ve ma Yeteallaku Biha*, 12

¹⁰⁶ Fahrudin Razi, a.g.e, 12-13

Doğrusu ben, sadece apaçık bir yarıcıyım.’ Kendilerine okunan bir kitabı sana indirmiş olmamız onlara yetmiyormu?”¹⁰⁷

Kur’an, mucizelerin varlığını inkar etmez, fakat inancın bu ve benzer şeylere dayandırılmasını reddeder. Sonuç olarak Kur’an’ın Musa, İsa (a.s) gibi geçmiş peygamberlerin mucizelerinden, Salih’in dişi devesinden¹⁰⁸ ve yine Hz. İbrahim’in ateşe atılışından¹⁰⁹ nasıl bahsettiğini görürüz. Fakat Kur’an aynı zamanda bunların imanla bir ilişkisi olmadığını da açıklar, bunların sadece korkutma ve ikaz¹¹⁰ amaçlı olduğunu beyan eder.¹¹¹

Netice itibariyle denilebilir ki bizzat Kur’an-ı Kerim bile, kemale ermiş insan topluluklarının Allah indinde pek kolay ve basit şeyler olan mucizeler peşinde koşup durmamaları hususunda ısrar etmekte, buna karşın Kur’an’ın ve Hz. Peygamberin getirip gösterdiği öğreti ve bilgileri arayıp tetkik etmelerini istemektedir.¹¹²

3-Keyfi İstekler

Müşrikler, resullerden haber verdikleri şeylerin doğruluğunu, hemen o anda ve kendi inatçılıklarını tatmin edecek şekilde ortaya koyacak deliller isterler. “Ey Hud! dediler, ‘bize (peygamber olduğunu kanıtlayan) açık bir delil, bir belge getirmedin; bu yüzden senin bir tek sözünle tanrılarımızı bir kenara atıp sana inanacak değiliz.”¹¹³ ve “halkına bir çağrıda bulunarak ‘ey kavimim!’ dedi, Mısır’ın hakimiyeti bana ait değil mi? Bütün bu nehirler benim ayaklarımın altında akıyor mu? (sizin en büyük efendiniz olduğumu) görmüyor musunuz? Ben ne demek istediğini bile anlatamayan şu zavallı adamdan daha iyi değil miyim? Sonra, neden ona hiç altın bilezik verilmemiş? ve neden onunla birlikte bir melek gelmiş değil? Firavun böylece halkını ahmaklaştırdı ve onlarda sonunda boyun eğdiler. Çünkü onlar, aldatılmış, ayartılmış bir halktı. Ama bize meydan okumaya devam edince onlara misillemede bulunduk ve hepsini suda boğduk.”¹¹⁴

Kur’an’da değişik yerlerde geçmiş peygamberlerin kavimlerinin keyfi istekleri ve Kur’an’ın buna cevabı söz konusu edilir. Ayetlerden anlaşıldığı kadarıyla bu mucize isteklerinde bulunanlar gerçekten imanlarına sebep olsun diye peygamberlerinden delil istemiyorlardı; aksine özellikle

¹⁰⁷ 29 Ankebut 50-51

¹⁰⁸ 17 İsra 59

¹⁰⁹ 21 Enbiya 68

¹¹⁰ 17 İsra 59

¹¹¹ Bkz. J.M.S. Baljon, a.g.e, 87-88

¹¹² Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, I, 134

¹¹³ 11 Hud, 53

¹¹⁴ 43 Zuhuruf 51-53

kavmin ileri gelenleri, halkın kafasını karıştırıp, insanların onlara iman etmelerine mani olmak için imkansız isteklerde ve anlamsız ithamlarda bulunuyorlardı. Elbette Allah dilerse peygamberlerine onların bu istekleri doğrultusunda mucizeler gösterebilir. Nitekim geçmiş peygamberlere bu konuya örnek olabilecek pek çok mucizeler verilmiştir.¹¹⁵ Ancak kendilerine mucize gösterilen bu kavimlerin iman etmedikleri de gene Kur'an'ın beyanı ile sabittir.¹¹⁶

Mekkke müşrikleri de Hz. Peygamberden risaletle alakası bulunmayan pek çok şey istemişlerdi. Nitekim "ey Muhammed, bize yerden gözeler fişkırtmadıkça sana inanmayacağız diyorlar. Yahut senin hurmalardan ve üzümlerden oluşan bir bahçen olmalı, aralarında ırmaklar akıtmalısın, yahut iddia ettiğin gibi göğü parça parça üzerimize düşürmelisin; yahut Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin, yahut altından bir evin olmalı, ya da göğeyi çıkmalısın, bununla birlikte, sen bize okuyacak bir kitap indirmedikçe senin göğeyi çıkmana da inanmayız. Ey Muhammed! Onlara de ki: 'Rabbimin şanı yücedir. Ben sadece elçi olarak gönderilmiş bir insandan başka bir şey olduğumu iddia ettim mi ki?'"¹¹⁷

Bütün bu isteklere karşı Kur'an'ın verdiği yanıt son derece net ve özlüdür: 'Fesuphanellah! Ben resul olan bir insandan başka bir şey miyim?'¹¹⁸ Kur'an insan olgusuna vurgu yapıyor ve resule ait tebliği bu çerçevede ele alınması gerektiğini hatırlatıyor.¹¹⁹

D-Mucize İsteklerine Kur'an'ın Yaklaşımı

Mekke müşrikleri öncelikle Hz. Peygamberin nübüvvet iddiasını doğrulamak için mucizeler istediler, ardından bu isteklerini önceki peygamberlerin işaretler ve mucizeler getirmesinin süregelen bir yasa olduğunu söyleyerek bu iddialarına mesnet bulmaya çalıştılar. Bu yasaya göre, Hz. Peygamberin de, önceki peygamberler gibi mucizeler göstermesi gerekiyordu.¹²⁰ Kur'an-ı Kerim bu konuyu genişçe izzah etmektedir.¹²¹

Mucize istekleri inkarcılar tarafından özellikle de önderleri tarafından çok tekrar edilmiştir. Öyle ki Kur'an'da Mekki surelerin tam

¹¹⁵ Bkz. 2 Bakara 47-75; 7 A'raf 65-72, 73-79, 80-84; 11 Hud 50-60; 26 Şuara 176-191...

¹¹⁶ Bkz. 2 Bakara 74; 17 Enbiya 77; 7 A'raf 64-88; 29 Ankebut 38-40...

¹¹⁷ 17 İsrâ 90-94

¹¹⁸ 17 İsrâ 93

¹¹⁹ Bkz. Zemahşeri, *Keşşaf*, Beyrut, 1997, II, 648-649; Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an*, III, 125; Seyyid Kutup, *Fi Zilali'l-Kur'an*, IX, 374-375

¹²⁰ 10 Yunus 20

¹²¹ Bkz. 17 İsrâ 90-94; 21 Enbiya 5; 15 Hicr 6-7; 25 Furkan 7-8; 28 kasas 48

yirmi beş yerinde açık olarak bu durum anlatılmıştır. Onların kapalı meydan okuyuşlarını, azabın gelişine karşı çıkışlarını, onu çabuklaştırmayı istemelerini, ne zaman gerçekleşeceğine dair hikaye eden ayetler hariç.

Kur'an'ın Mekki surelerinin, bütün mucize isteklerine karşı verdiği cevap olumsuzlaştırıcı ve susturucuydu. Çünkü Kur'an'ın bizzat kendisi, onun Allah'ın vahyi olduğunu gösteren sağlıklı ve yeterli bir delildir. Böylece inkarcıların mucize isteklerine olumsuz cevap veriliyor ve istekleri reddediliyordu.¹²²

"Dediler ki: 'Ona Rabbinden ayetler (mucizeler) indirilmeli değil miydi?' De ki: 'Ayetler Allah'ın katındadır. Ben apaçık bir uyarıcıyım.' Kendilerine okunan kitabı sana indirmemiz onlara yetmedi mi? şüphesiz inanan bir toplum için bunda bir rahmet ve öğüt vardır."¹²³

Mü'minler, kafirlerin istedikleri mucizelerin gerçekleşmesini gönülden istiyor ve bu mucizeler sayesinde onların da iman edebileceklerini ümit ediyorlardı. Oysa bu ayetler sürekli bu istekleri reddetmiş ve onlara olumsuz cevap vermiştir. Ayrıca müslümanlara bilmedikleri şu gerçeği göstermiştir; Allah kafirlerin inat ve büyüklük taslama niyetlerini bilmektedir. Onlara mucizelerin en büyüğünü indirse de yine onlar inanmayacaklardır. Ancak Allah'ın hidayetini diledikleri hariç. Çünkü iman mucizeler üzerine ikame edilemez. Aksine iman; iyi niyet, doğruya meyil ve Allah'ın kişinin gönlünü ona açmasına bağlıdır.¹²⁴

"Onlara gökten bir kapı açsak da oraya çıkacak olsalardı, 'herhalde gözlerimiz döndürüldü, biz büyülenmiş bir topluluğuz.' Derlerdi."¹²⁵

"Eğer sana kağıt üzerine yazılı bir kitap indirmiş olsaydık da onu elleriyle tutsalardı, yine inkar edenler, 'bu apaçık bir büyüden başka bir şey değildir.' Derlerdi."¹²⁶

Bütün bunlar bu olguyu destekleyen ayetlerdir. Bunlar da kafirlerdeki büyülenme ve inat niyetlerini belirtmekte ve bu olumsuz cevaplamanın bu yüzden takınıldığını göstermektedir.

Hz. Muhammed'in (a.s) nübüvvetinin ispatını maddi mucizelere bağlayanlar; kendilerine yerden kaynaklar fişkırtmasını,¹²⁷ hurmalık ve

¹²² Bkz. İzzet Derveze, *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, çev. Mehmet Yolcu, İst. 1989, II, 215

¹²³ 29 Ankebut 50-51

¹²⁴ İzzet Derveze, a.g.e, II, 21

¹²⁵ 15 Hicr 14-15

¹²⁶ 6 En'am 7

¹²⁷ 17 İsra 90

bağlara sahip olup bunların aralarından ırmaklar akıtmasını,¹²⁸ kıyamet günü vaki olacağını söylediği şekilde göğü parça parça başlarına düşürmesini, Allah'ı ve melekleri karşısına getirmesini¹²⁹ ve göğe yükselmesini, fakat sadece gözleri önünde yükselmekle kalmayıp oradan kendilerine okuyacakları bir kitap getirmesini istiyorlardı.¹³⁰

Kuran'ın bütün bu isteklere cevabı olumsuzdur. Aynı zamanda mucize göstermenin peygamberin arzusuna bağlı bir durum olmadığını da Kur'an vurgulamaktadır. Ayrıca peygamber mucize göstermekle de mükellef kılınmamıştır. Çünkü mucize sadece Allah'ın istek ve takdiriyle tahakkuk eder. Allah dilemedikçe peygamber böyle bir talepte bulunamaz. Allah'ın emir ve irade buyurmadığı herhangi bir şeyi talep etmek risaletin ve Allah'ın hikmetlerini idrak etmenin edebiyatla bağdaşmaz.¹³¹ Dolayısıyla Hz. Peygamber kendisine emredildiği şekilde tebliğ etmenin ötesinde insanları icbar altında bırakıcı yöntemlere başvurmamıştır.

E-Hz. Muhammed (a.s) ve Kevni Mucize Meselesi

Kur'an'ın diğer pek çok ayetlerinde de ifade edildiği gibi müşriklerin Hz. Peygamberden istedikleri muteaddit ve muhtelif mucizelere karşı verilen cevap ancak şu olmuştur: "De ki Rabbımı tenzih ederim. Ben resul olan bir beşerden başka bir şey miyim?"¹³² yani bütün bu istedikleriniz Resul bile olsa beşer olan kişinin gücünün dışındadır. Çünkü risalet, resul olan kişiyi beşeriyet sıfatlarının, beşeri güç ve kudretinin dışına çıkarmaz. Doğal olarak onların istedikleri mucizeleri göstermek resülün gücünü aşmaktadır. Bunları ancak Allah yapar. Allah ise bu durumu izah sadedinde şu ayeti zikreder: "Eğer Allah dileseydi onların hepsini iman üzere toplardı. Öyleyse sakın cahillerden olma."¹³³ Burada sünnetullah ile ilgili bir durum zikredilmektedir. İnsanlar meleklerden farklı olarak ihtiyar sahibi yaratılmışlardır. Bu özellikleri sebebiyle hidayet ve dalaleti seçme hürriyeti tamamıyla insanın kendisine bırakılmıştır. Mucize göstermek suretiyle onları imana zorlamak bu ihtiyar durumuna aykırıdır. Çünkü inkar ve inatla

¹²⁸ 17 İsra 91

¹²⁹ 17 İsra 92

¹³⁰ 17 İsra 96

¹³¹ Seyyid Kutup a.g.e, IX, 375

¹³² 17 İsra 93

¹³³ 6 En'am 35

mucize isteğinde bulunanlar zaten sonuçta iman etmemişler, ve de helak olmuşlardır.¹³⁴

İslam'ın gelişi ile birlikte insanlık olgunluğa erişti ve kevnî mucizeler çağı sona erdi. Mucizeler, insanlığın çocukluk çağını yaşadığı antik günlerde olduğu gibi insanları etkilemekten uzaklaştı.¹³⁵

Hz. Peygamberin nübüvveti, mucizeler ve kevnî harikuladeliyetlerle değil, getirdiği eşsiz hayat düsturlarıyla, kendi şahsiyetiyle, şüphe götürmeyen akli ve ilmi burhanlarla sabittir. Bu deliller ise sürekli ve herkes için açıktır. Önceki nebilerin mucizeleri, ancak Muhammed (a.s.)'in nübüvvetinin sübutu ve Kur'an'la isbat edilebilir. Zira o mucizelerin yegane tanığı Kur'an'dır. Çünkü Kur'an'ın dışında o mucizeleri nakleden kitapların sahiplerine atfının ispatı mümkün değildir.¹³⁶

Hz. Peygamberin nübüvvetinin ispatı için istenen mucizelere karşı başka bir ayette şöyle ifade edilir:

"De ki Allah (başka türlüünü) dileyseydi, size bu (ilahi kelamı) okuyup duyurmazdım; o da size ulaştırmazdı onu. Gerçek şu ki, bu (vahiy bana gelmezden) önce bir ömür boyu aranızda bulundum. Öyleyse yine de aklınızı kullanmayacak mısınız?"¹³⁷

Ayette özellikle iki noktaya dikkat çekilmektedir; öncelikle Hz. Peygamberin genç yaşlarından itibaren kavmi arasında dürüstlüğü, güvenilirliği ve tutarlılığı ile tanınmasıdır. O kadar ki Mekke'li hemşehrileri bu yüzden ona 'el-Emin' sıfatını vermişlerdir. İkincisi; Hz. Peygamber, hayatı boyunca ne şiir söylemiş, ne de kendisine özgü bir belâğatla dikkatleri üzerine çekmiştir. İşte Hz. Peygamberin bu ve benzeri özelliklerine dikkat çekilerek hayatından hareketle getirdiği vahiylerin doğruluğuna ve peygamberliğinin gerçekliğine dair deliller sunulmuştur.¹³⁸

Allah hikmetinin gereği olarak Muhammed (a.s.)'in elçiliğinin temelini olağanüstü şeyler üzerine kurmamıştır. Hz. Peygamber, getirdiği mesajla hem akla ve hem de kalbe hitap etmiş ve kendisinden nübüvvetinin delilini isteyenlere kainattaki sonsuz nizam ve düzenle duran ve her biri

¹³⁴ Bkz. M.Reşid Rıza, *Tefsiru'l-Kur'ni'l-Hakim*, V, 371-373

¹³⁵ Bkz. Mazharuddin Siddiki, *İslam Dünyasında Modernist Düşünce*, çev. Murat Fırat-göksel Korkmaz, İst. 1990, 24; Seyyid Sabık, *Ayet ve Hadislerle İslam Akaidi*, çev. İbrahim Sarıms, Konya, tsiz. 217

¹³⁶ M.Reşid Rıza, *Kur'an vahî*, çev. Salih Özer, Ankara, 1991, 63

¹³⁷ 10 Yunus 16

¹³⁸ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*, çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İst. 1996, I, 395

başlı başına bir mucize teşkil eden kevnî ayetlere bakmalarını salık vermiştir.¹³⁹

Allah kevnî mucizelerle te'yit ettiği risaletlerin reddedilmesi halinde o milletleri cezalandırmış veya yok etmiştir. Mekkelileri bu tür cezalarla cezalandırmayı murat buyurmadığından, onlara gönderdiği risaleti kevnî mucize ile kayıtlamamış ve önceki peygamberlerin kavimlerinin başına gelen helak bunların başına gelmemiştir. Bunun neticesi olarak başlangıçta İslam'a karşı savaşılanların pek çoğu daha sonraları müslüman olmuş ve İslam ordusunun en sadık erleri arasına katılmışlardır. Kur'an, İslam'ın mucizesi olarak Hz. Muhammed (a.s.)'ın nesline nasıl açık idiyse, ondan sonraki nesillere de devamlı açık kitaptır. Ona iman etmek için Hz. Peygamberi görmüş olmak, onun asrında yaşamak şart değildir. İman edecek bir kimse için Kur'an'a bakması yeterlidir. Kur'an bütün nesillere açık olmaya devam edecektir.¹⁴⁰

Hiz. Peygamber'in sireti incelendiğinde, önceki kavimlerin, nebilerinden kevnî mucize isteğinde bulundukları gibi; Hiz. Peygamber'den de kavminin kevnî mucize isteğinde bulunduklarına siret ve hadis kitapları şahadet etmektedir. Biz bunlardan sadece iki tanesini nakletmekle yetineceğiz.

1-Said b. Cübeyr ve İbn Abbas'tan yapılan rivayete göre; Mekke ehli Hiz. Peygamberden kendileri için Safa tepesini altına çevirmesini ve ziraata uygun olacak şekilde Mekke'nin etrafındaki dağları kaldırmasını istedi. Bunun karşılığında da iman edeceklerini söyleyen Mekke halkının bu isteklerine karşı Allah Cebrail vasıtasıyla, Hiz. Peygambere isterse onların bu isteklerinin yerine getirileceğini, dilemez ise yerine getirilmeyeceği söylendi. Ancak istedikleri kendilerine verilir de iman etmezlerse önceki ümmetlerden inanmayanlar nasıl helak edilmişlerse bunların da helak edilecekleri Hiz. peygambere haber verildi. Bunun üzerine Hiz. Peygamber; hayır (bunların inkar etmek suretiyle yok olmalarını istemiyorum.) onları bırakın dedi. Bunun üzerine İsrâ Suresi 59. Ayeti nazil oldu.¹⁴¹

2- Taberi Tefsirinde yer alan bir rivayette şunlar anlatılıyor: Hiz. Peygamber Kureyş'e tebliğ yaptığı esnada, onlardan şöyle bir teklif geldi: "Ey Muhammed, sen, Musa'nın bir asasının bulunduğunu ve bu asa ile taş vurdığında on iki kaynağın fışkırdığını, Hiz. İsa'nın ölümleri dirilttiğini, Semud'un bir dişi devesinin bulunduğunu söylüyorsun. Öyleyse sen de seni

¹³⁹ Bkz. Afif Abdulfettah Tabbara, *Ruhu'd-Dini'l-İslami*, 65-72; İzzet Derveze, a.g.e, II; 221

¹⁴⁰ Bkz. Afif Abdulfettah Tabbara, a.g.e, 31-32; Seyyid Kutup, a.g.e, IX, 345

¹⁴¹ Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, I, 2333; bkz. İbn Hişam, *Siretu'n-Nebeviyye*, I, 300-313

tasdik etmemize sebep olacak bir ayet/mucize getir dediler. Hz. Peygamber, 'ne yapmamı istiyorsunuz?' diye sorduğunda onlar: 'Bize Safa tepesini altına çevir' dediler. Hz. Peygamber: 'bunu yaparsam beni tasdik eder misiniz?' deyince onlar: 'Allah'a yemin ederiz ki bunu yaparsan hepimiz sana inanırız' diye cevap verdiler. Hz. Peygamber bunun gerçekleşmesi için Allah'a dua edince Cebrail geldi ve 'dediğin sana verilecek. Dilersen tepeyi altına çeviririm. Ancak bu gerçekleşir de onlar iman etmezlerse azaba uğratılacaklardır. Bunu istemezsen bırak onları ta ki tövbe edenler tövbe etsin.' Bunun üzerine Hz. peygamber; 'hayır onların tövbe etmelerini istiyorum.'¹⁴² Demek suretiyle onların bu isteklerini reddetmiştir.

Allah'ın sabit yasaları dışında cereyan eden ayetleri, mucizeleri; ancak kat'i bir delil ile tesbit edilebilir. Allah Teala'nın bu sabit yasalara muhalif mucizeleri vermenin hikmeti, bazı nebi ve resullerin risaletlerini delillendirmek ve inkarcıları ikaz etmek içindir. Bu mucizeler, nebilerin sonuncusu Hz. Muhammed'in bi'setiyle son bulmuştur. Zira Allah Teala, Hz. Peygamberin risaletiyle nübüvveti sona erdirmiş ve vahyettiği Kur'an'ı sürekli bir ayet/mucize ve kıyamete kadar tüm insanlık için genel bir hidayet kılmıştır. Allah Teala Hz. Peygambere "seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik."¹⁴³ ayetini indirirken insanların, bu vahiyden sonra ne başka bir vahye, ne de onun Allah katından olduğunu gösterecek bir mucizeye ihtiyaç hissedeceklerini göstermiştir. Bu hususta sadece Kur'an onların ihtiyaçları için yeterli olacaktır. Zira bu ilahi kitap genel ve ayrıntılı olarak Allah katından olduğuna dair bir çok ilmi ve akli delili içermektedir.¹⁴⁴

Açıktır ki bu yaklaşımımız mucizeyi inkar değildir. Hz. Peygamber'den istenen kevnî mu'cizelere karşı Kur'an'ın takındığı tavır, bu tür istekleri ret etme şeklinde tezahür etmiştir. Kur'an'ın takındığı bu ret etme tavrından amaç, bizzat Kur'an ayetlerinin temsil ettiği Kur'an mucizesi ile bu isteklere karşılık verilmesidir. Ayrıca Resule gelen Rabbani yardımların meydan okuyuş mucizesi olarak isimlendirilmesi doğru değildir. Zira Resule gelen bu tür yardımlar, yukarıda söz konusu edildiği gibi, nübüvvetini ispatlamaya yönelik olmayıp, çeşitli durum ve şartlarda Hz. Peygamber'e bir lütüf olarak gelmiştir. Bunun yanında Allah'ın önceki elçilerine Rabbani mucizeler verdiği bir hakikattir. Bunlara inanmak, Kur'an'a ve resulün risaletine inanmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Şuna da

¹⁴² Bkz. Taberi, *Camiu'l-Beyan an Te'vili'l-Ayi'l-Kur'an*, V, 406'

¹⁴³ 21 Enbiya 107

¹⁴⁴ Bkz. M.Reşid Rıza, *Muhammedi Vahiy*, 227; Muhammed Gazzali, *Akidetü'l-Müslim*, 190-191

kesin olarak inanıyoruz ki; mu'cize Allah'ın kudreti ile gerçekleşir. Allah yaratıkları yoktan var eden ve büyük evrende her şeyin dizginini elinde bulunduran yüce zattır. Ancak Hz. Muhammed (a.s)'a nübüvvetinin ispatı konusunda önceki elçilere verilen 'kevnî mucizeler' gibi bir mucize verilmediğini bildiren de O'dur. -İsra Suresi 59. Ayette bu durum açıkça zikredilmektedir. Bunun dışında kalan, resulün mucizeleri ile ilgili haberleri kapsayan rivayetlerin çoğu kendileriyle çıkarım yapılamayacak kusurlar taşıyan ve bu konuda dikkatli olmayı gerektiren sahih olmayan rivayetlerdir.¹⁴⁵

Kevnî mucize bahsini bitirmeden önce bu durumu daha da açıklığa kavuşturacak Hz. Peygamberin şu hadisini zikretmeden geçemeyeceğiz.

“Hiç bir peygamber yoktur ki, insanların kendisine iman etmelerine neden olacak mucizeler verilmiş olmasın. Bana verilen mucize ise ancak bana vahy edilen bir vahiydir. Onun için kıyamet gününde ümmeti en fazla olanın ben olacağımı umuyorum.”¹⁴⁶

Görüldüğü gibi Hz. Peygamber, kendisine verilen mucize konusunu sadece Kur'an'la sınırlandırmıştır.¹⁴⁷ Nübüvvetinin delili için diğer peygamberlere değişik mucizeler verilmesine rağmen ebedî risaletin sahibi Hz. Muhammed (a.s)'a ise risaletinin sürekliliğine ve alem şumulluğuna uygun olarak sadece Kur'an mucizesi verilmiştir.¹⁴⁸

F-Hz. Muhammed(a.s)'ın Nübüvvetinin İspatı Konusunda İnşikak-ı Kamer Hadisesi

Hz. Peygamberin nübüvvetinin delilleri konusu tartışılırken genel olarak iki tür delil sıralanmaktadır: akli deliller/mucizeler ve kevnî deliller/mucizeler. Akli delil olarak Kur'an, kevnî delil ise ayın yarılması, kütüğün inlemesi, az yemekle pek çok kişinin doyurulması, parmakları arasından suların akması v.b. Kelam kitaplarında bunların örnekleri çoktur.¹⁴⁹ Hz. Peygambere nübüvvetin ispatı için verildiği kabul edilen ayın yarılması hadisesi, bunlar içerisinde en meşhur olanıdır. Ayın yarılmasını kevnî mucize olarak değerlendiren aşağı yukarı bütün kelam kitapları buna

¹⁴⁵ Bkz. İzzet Derveze, a.g.e, 226-227

¹⁴⁶ Buhari Sahih, 66, Fedailü'l-Kur'an 1, VI, 97; Müslim, Sahih, İman, 70, h.no. 239

¹⁴⁷ Naim el-Hımsi, a.g.e, 16

¹⁴⁸ Bkz. Naim el-Hımsi, a.g.e, 11-15

¹⁴⁹ Bkz. Maturidi, *Kitabu't-Tevhid*, 203-204; Fahrüddin Razi, *Kitabu'l-Erbain fi Usuli'd-Din*, 87-96; Seyfüddin Amidi, *Gayet'l-Meram fi İlmi'l-Kelam*, Kad-ı Beydavi, *Tevallî'u-Envar*, 212; Nesefî *Tebisiretu'l-Edille*, II, 509-513; Kad-ı Abdülcabbar, *Şerhu Usuli'l-Hamse*, 586-588; Taftazani *Şerhu'l-Makasid*, V, 25; Cürçani, *Şerhu'l-Mevakif*, VIII, 256-263; Cüveyni *Kitabu'l-İrşad*, 288-289

delil olarak Kamer Suresinin 1-3 ayetlerini delil olarak sunmaktadırlar.¹⁵⁰ Fazla detaylandırmadan 'inşikak-ı Kamer' hadisesinin gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmeye çalışacağız. Konuyu değerlendirirken mucize konusunda olduğu gibi 'inşikak-ı kamer' hadisesini Kur'an merkezli işlemeye gayret edeceğiz. Konu ile ilgili gelen rivayetleri de bu eksenle değerlendirmeye tabi tutacağız. Şu kabul edilen bir hakikattir ki hadis asla Kur'an'a muhalif veya onu nakzedici olamaz.¹⁵¹ Dolayısıyla bu konu ile ilgili gelen rivayetlerin de Kur'an'a muhalif olmaması esastır.

'Inşikak-ı Kamer'e delil olarak getirilen ayeti değerlendirirken bir kaç hususun göz önünde bulundurulmasında yarar vardır.

1-Ayetin nüzul zamanı

2-Kur'an bütünlüğü içerisinde ayetin delaleti

3-konu ile ilgili gelen rivayetlerin Hz. Peygamberin nübüvvetinin ispatı bahsinde ele alınması

"Saat yaklaştı, ay yarıldı. Bir ayet göreceksiniz olsalar yüz çevirirler ve 'bu süregelen bir büyüdür' derler. Yalanladılar, nefislerinin heveslerine uydular. Oysa her iş yerini bulacaktır."¹⁵²

Hz. Peygambere, nübüvvetinin ispatı konusunda, müşriklerin isteği üzerine verildiği zikredilen 'inşikak-ı Kamer' hadisesine, Kamer Suresinin ilk ayetlerinin delalet ettiği ve hadisenin gerçekliğinin bu ayetle sabit olduğu konusuna alimlerin geneli katılmaktadırlar.¹⁵³

Kıyametin çok yaklaştığını, vukuunda asla şüphe bulunmadığını vurgulamak için kıyamet sırasında meydana gelecek olaylardan olan ayın yarılması geçmiş zaman kipiyle belirtilmiştir. İleride vuku bulacak bir olay geçmiş zaman kipiyle anlatılırsa bundan te'kit yani o işin mutlaka olacağı anlaşılır.¹⁵⁴ Bunun Kur'an'da ki örnekleri çoktur. "Allah'ın emri (kıyamet ve kafirlerin başına gelecek azap) geldi, onu acele istemeyin."¹⁵⁵ "İnsanların hesapları yaklaştı, fakat onlar hala gaflet içinde yüz çevirmektedirler."¹⁵⁶

¹⁵⁰ Adı geçen Eserler

¹⁵¹ eş-Şafii, *er-Risale*, Beyrut, 1940, 146

¹⁵² 54 Kamer 1-3

¹⁵³ Bkz. Abdulkahir el-Bağdadi, *Usulu'd-Din*, 186-187; Fahrüddin Razi, *Mefatihü'l-Ğayb*, XV, 29; İbrahim b. Muhammed el-Beycuri, *Şerhu Cevhereti't-Tevhid*, 140; Zemahşeri, *Keşşaf*, VI, 54; İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, VII, 448; Tabatabai, *el-Mizan fi Tefsiri'l-Kur'an*, XIX, 55

¹⁵⁴ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*, III, 1087; Süleyman Ateş, *Çağdaş Kur'an Tefsiri*, IX, 150

¹⁵⁵ 16 Nahl 1

¹⁵⁶ 21 Enbiya 1

Kamer Suresi'nin ilk ayetleri ile Enbiya ve Nahl Surelerinin ilk ayetleri arasında anlam bakımından pek fark yoktur. Her ikisi de kıyametin çok yaklaşmış olduğunu, biraz değişik üslup ile ifade etmektedir.¹⁵⁷

Enbiya Suresinde ise şöyle deniliyor: "İnsanların hesapları yaklaştı, fakat onlar hala gaflet içinde yüzmektedirler. Kendilerine rablerinden gelen her yeni uyarıyı alay ile karşılarlar."

Nahl suresinde de, ileride vuku bulacak azap olayı mazi kipiyle. "Allah'ın (azap) buyruğu geldi; onu acele istemeyin!" buyurulmaktadır.

Hız. Peygamber de; "benim gönderilmem ile kıyamet şu ikisi gibidir," demiş ve şehadet parmağı ile orta parmağını işaret buyurmuştur.¹⁵⁸ İşte surenin baş tarafında kıyametin son derece yaklaştığını vurgulamak için kıyamet alametlerinden olan ayın yarılmaya olayı, geçmiş zaman kipiyle 'ay yarıldı' şeklinde ifade edilmiştir. Asıl anlam budur.¹⁵⁹

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da şudur; Kamer suresinden sonra inen Mekki surelerde ve bölümlerinde buna ikinci bir defa hiç işaret edilmemiş olmasıdır. Halbuki bu sureden sonra inen Mekki sureler, ondan önce inen Meki surelerden daha fazladır. Üstelik Kur'an, kafirlerin meydan okuyuşlarını, mu'cize getirme isteklerini defalarca ve tekrar tekrar hikaye etmiştir.¹⁶⁰

İniş sırasına göre Kamer suresinden önce olan Müddessir suresinde müşriklerin mu'cize isteklerine bir kere işaret edilmiştir. "Hayır, onlardan her kişi, kendisine açılmış sayfalar verilmesini istiyor."¹⁶¹ Bu talepleri zikredildikten sonra hemen şöyle reddediliyor: "Hayır (iyi bilsinler ki) o bir ikazdır, dileyen onu düşünür, öğüt alır."¹⁶²

Kamer suresinden sonra inen Sad Suresinde ise 'Ay'ın yarılmaya' olayına en ufak bir işaret yoktur. Eğer o surenin inişinden önce böyle önemli bir olay meydana gelmiş olsaydı, o surede mutlaka buna işaret edilirdi. Çünkü önemli olayların ardından inen surelerde olaylara işaret vardır. İsrâ, Bedir, Ahzap (Hendek) olaylarından sonra inen surelerde bu olaylara işaret bulunduğu gibi.¹⁶³

Bazı rivayetlerde ayette söz konusu edilen bu olayın Hz. Peygamber döneminde gerçekleştiği kabul edilen bu olayla bir ilgisi bulunmamakla

¹⁵⁷ Bkz. İbn Kesir, a.g.e, V, 445

¹⁵⁸ Buhari, Rikak, 39, Tefsir, sure;79; Müslim, Cuma,43, Fiten,132-135

¹⁵⁹ Süleyman Ateş, a.g.e, IX,150-151

¹⁶⁰ İzzet Derveze, a.g.e,225

¹⁶¹ 74 Müddessir 52

¹⁶² 74 Müddessir 54-55

¹⁶³ Süleyman Ateş, a.g.e, IX,154

beraber bu hadisenin de bir ay tutulması şeklinde gerçekleştiğidir. Nitekim Taberi'nin Abdullah b. Abbas'tan yaptığı rivayete göre de bu ay yarılması olayı bir ay tutulmasından ibarettir. 'Allah elçisi devrinde ay tutuldu, aya büyü yapıldı dediler. Bunun üzerine "Saat yaklaştı ay yarıldı.." Ayetleri nazil oldu.¹⁶⁴

Muhammed Esed de bu ayeti izah ederken, yukarıda yapılan rivayette ifade edildiği üzere burada gerçekleşen şeyin bir ay tutulması olduğu görüşünü ileri sürer ve ayeti geçmiş sigası ile değil de gelecek sigası ile açıklar. "Son saat yaklaşacak ve ay yarılacak! Ama eğer onlar, (son saat düşüncesini tamamen reddedenler, onun yaklaştığının) işaretini görselerdi, sırtlarını dönerler ve (bu) hep olagelen bir göz yanılmasıdır!" derlerdi. Çünkü onlar kendi arzu ve heveslerine uyarak bunu yalanlamaya şartlanmışlardır Ama her şeyin doğruluğu sonunda ortaya çıkacaktır." konuyu izah sadedinde şunları söyler.

Bir çok müfessire göre bu ayet, Hz. Peygamberin çağdaşlarının çoğu tarafından gözlendiği rivayet edilen bir olguyu kastetmektedir. Bazı sahabilere kadar uzanan bir çok rivayette anlatıldığı üzere bir gece ay sanki iki parçaya ayrılmış gibi göründü.

Bu rivayetlerin sübjektif gerçekliğinden kuşkulanmak için bir sebep yoksa da, gerçekten meydana gelen şeyin, alışılmamış bir tür kısmi ay tutulması olması muhtemeldir.

Fakat o olayın mahiyeti ne olursa olsun, yukarıdaki ayetin ona değil de gelecekteki bir olaya, yani son saat yaklaşırken meydana geleceklere ilişkin olduğu kesin gibidir. (kur'an çoğunlukla geçmiş zaman kipini geleceği göstermek için kullanır; Son Saatin ve Kıyamet Günü'nün geleceğini anlatan pasajlarda da böyledir; geçmiş zaman kipinin bu şekilde kullanılması, fiilin ilişkin olduğu olayın kesinliğini vurgulamak içindir.¹⁶⁵

Tabatabai, tefsirinde ayet ile ilgili şu yorumlara yer vermektedir: "Ay, Mekke müşriklerinin istekleri üzerine Hz. Peygamberin eli üzerinde gerçekleşti. ve ay iki parçaya ayrıldı. Kamer suresindeki ilk ayette buna işaret etmektedir. bu konudaki rivayetler sayılamayacak kadar çoktur. Anlatıldığı şekli ile vukuu konusunda muhaddisler ve müfessirler ittifak etmişlerdir. Bu görüşe Hasan Basri, Ata ve Belhi'den başka kimse muhalefet etmedi. Onlara göre 'ay yarıldı' ayetinden kasıt 'kıyamet anında ay yarılacaktır.' anlamındadır. Burada mazi sigası ile kullanılmakla beraber olayın gelecekte vuku bulacağını ifade etmektedir."¹⁶⁶ Allame Tabatabai her

¹⁶⁴ Taberi, *Camiu'l-Beyan*, XIII, 116; İbn-i Kesir, a.g.e, VII, 448.

¹⁶⁵ Muhammed Esed, a.g.e, III, 1087-1088

¹⁶⁶ Tabatabai, a.g.e, IX, 55

ne kadar kendisi bu olayın gerçekten meydana geldiğini ve bu konuda Ehl-i Sünnet ve Şia imamlarının ittifak halinde olduklarını söylüyorsa da Hasan Basri ve Osman b. Ata'nın bunun ileride meydana gelecek bir hadise olduğunu söylemiş olmalarını aktarmakla, bu konunun daha ilk dönemden itibaren farklı yorumlara tabi tutulduğuna işaret etmiş olmaktadır.

Ayın yarılmış olduğunu kabul eden müfessirlere göre müşriklerin, bir ayet gördükleri zaman yüz çevirip ona büyü diyeceklerini anlatan ikinci ayet, peygamber devrinde böyle olağanüstü bir şeyin vuku bulduğunu gösterir. Fakat yine peygamberin peygamberliğini kabul etmemişler, bu olaya 'büyü' demişlerdir. Bu tefsir tarzı ilk anda kuvvetli gibi görünürse de bize göre bu ayet, müşriklerin inkardaki ısrar ve kararlılıklarını belirtmektedir.¹⁶⁷ Çünkü müşrikler kıyametin kopacağını o derece inkar ediyorlar ki onu görseler bile neredeyse inkar edecekler ve bu bir büyüdür diyeceklerdir. Onlar ayın yarılmış olduğunu da görseler iman etmeyecekler. Nitekim; "Biz onlara melek göndermiş olsaydık ve ölümler kendileriyle konuşmuş olsaydı ve (hakikatı kanıtlayabilecek) her şeyi karşılına çıkarıp önlerinde bir araya toplamış olsaydık (bile) Allah dilemediği sürece yine inanmazlardı. Ama onların çoğu (bundan) tamamen habersizdir."¹⁶⁸ Ayeti de müşriklerin ısrarlarını göstermektedir.

Fahrudin Razi (ö.606), müfessirlerin bir kısmının 'ayın yarılmasının kıyamette olacak bir hadise olduğu, bu ayetin inşikak-ı kamere delalet etmediği, ve hz. Peygamber döneminde kısmi ay tutulması olmuş olabileceği şeklinde bazı değerlendirmelerde bulunduklarından bahsetmektedir.¹⁶⁹ Kamer Suresinin ilk ayetlerinin bu anlayışı şiddetle ret ettiğini ve ayın peygamber döneminde yarıldığını kabul eden Razi, bu anlayışını vurgulamakla beraber, konu etrafında ki ihtilafların varlığını da ifade etmektedir.

Bizce Razi'nin bu rivayetlere dayanarak zayıf bulduğu bu görüş, gerçekte doğrudur. Çünkü eğer bu rivayetlerin belirttiği gibi gerçekten ayın yarılmış olduğunu kabul edersek, Kur'an'ın genel prensiplerine ters düşeriz. Zira Kur'an müşriklerin bu tür mu'cize taleplerini reddetmiştir.¹⁷⁰

Ayın yarılması hadisesi etrafında tartışmaların yapılmasına sebep olan hadis külliyatındaki hadislerdir. Bu konu ile ilgili pek çok ve farklı rivayetler mevcuttur. Biz burada bir kaç tanesini nakletmekle yetineceğiz.

¹⁶⁷ Süleyman Ateş, a.g.e, IX, 153

¹⁶⁸ 6 En'am111

¹⁶⁹ Razi, *Mefatihü'l-Ğayb*, XV,29

¹⁷⁰ Bkz.13 Ra'd 31; 17 İsra 90-93; 74 Müddessir52-55

Abdullah b. Mes'ud'un rivayetine göre, kendisi peygamber ile birlikte Mina'da yürürken ay iki parçaya ayrılmış, bir parçası dağın öbür tarafında, diğer parçası ise beri tarafında kalmış, peygamber (a.s) de 'şahid olun!' demiştir.¹⁷¹

Tirmizi'nin rivayetine göre peygamber (a.s) devrinde ay iki parçaya ayrılmış, bir parçası bir dağın üzerine, diğer parçası ise öbür dağın üzerine gitmiş, müşrikler demişler ki: 'Muhammed bizi büyüledi, bizi büyülese de herkesi büyüleyecek değil ya, dışardan gelenlerden sorun.' Sorulunca dışardan gelenler de ayın iki parçaya ayrıldığını gördüklerini söylemişler. Bunun üzerine Kamer Suresinin ilk ayetleri nazil oldu.¹⁷²

Enes b. Malik'ten yapılan bir rivayete göre müşrikler, Resulullah'tan nübüvvetinin isbatı için kendilerine bir ayet (mu'cize) getirmelerini istediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber onlara iki kez 'ayın yarılması' mu'cizesini gösterdi.¹⁷³

Ayın yarılması hadisesi hakkındaki rivayetler pek çok gibi görünse de incelendiğinde bunların sayılarının fazlaca olmadığı görülür. Bu konu daha ziyade müslüman halk arasında Hz. Peygamber için anlatılan menkıbeler türünden yaygınlık kazanmıştır. Nitekim nebi (a.s.)'ın duası ile ayın yarılması olayını naklettikleri söylenen sahabiler şunlardır: Enes b. Malik, Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Ömer, Cübeyr b. Mut'im, Abdullah b. Abbas, Huzeyfe b. el-Yeman'dır.¹⁷⁴ Bunlara ilave olarak Taberi tefsirinde İbn-i Cübeyr'i ilave etmiştir.¹⁷⁵ Taberi'nin sevkettiği rivayetlerden üçü Enes b. Malike, yedisi Abdullah b. Mes'ud'a, biri Abdullah b. Ömer'e, biri Cübeyr b. Mut'im'e, üçü de Abdullah b. Abbas'a dayandırılmaktadır.¹⁷⁶ Bu sahabiler içinde olayı görmesi muhtemel olan tek kişi, Abdullah b. Mes'ud'dur. Ancak ona atfedilen bu rivayetlerin gerçekten onun tarafından söylenmiş olması da şüphelidir. Bununla birlikte ayın yarılması hadisesinin gerçekliği için Huzeyfe b. el-Yeman'ın yaptığı bir konuşma delil olarak getirilir. Oysa Huzeyfe'nin bu anlattıklarından ayın yarılmış olduğu değil ayın yarılabacağı anlaşılır. Huzeyfe'nin rivayeti şöyledir: "Ebu Abdurrahman

¹⁷¹ Buhari Sahih, Kitabu't-tefsir, Sure, 54, Bab, 1, VI, 52; Müslim, Sahih, İnşikaku'l-Kamer, h.no. 43-44, IV, 2158-2159

¹⁷² Tirmizi, Sünen, Kitabu't-Tefsir, Bab,24, H:3285,3287,3288, s.370; İbn-i Kesir, *Tefsir*, VII,448; et-Taberi, *camiu'l-Beyan*, XIII, 113

¹⁷³ Buhari, Sahih, Kitabu'l-Menakıb, Bab,27, IV,186; Müslim, Sahih, İnşikaku'l-Kamer, H.46,IV,2159; Tirmizi, Sünen, Tefsir, bab,54, H.3286

¹⁷⁴ Taberi, *Camiu'l-Beyan*, XIII, 112-117; Tabatabai, a.g.e, XIX,60; İbn-i Kesir, a.g.e, VII,447-450

¹⁷⁵ Taberi, a.g.e, XIII,111-117

¹⁷⁶ Taberi, a.g.e, XIII,111-117

es-Sülemi diyor ki 'Medain'e indik, kente bir fersah mesafe kaldığı sırada cuma vakti geldi. Babam ve ben namazda bulunduk. Huzeyfe bize hutbe okudu ve şöyle dedi: İyi biliniz ki Allah (Saat yaklaştı ay yarıldı) buyuruyor. İyi biliniz ki kıyamet yaklaşmış, ay yarılmıştır. İyi biliniz ki dünya ayrılacağını ilan etmiştir. İyi biliniz ki bu gün antreman, yarın koşudur. Babama dedim ki: 'yarın insanlar yarışacaklar mı?' dedi ki: 'Yavrum sen cahilsin, bu yarış amel yarışıdır.' Sonra ertesi cuma oldu, yine namaza gittik. Huzeyfe hutbe okudu ve şunları söyledi: 'Yüce Allah (Saat yaklaştı ay yarıldı) buyuruyor İyi biliniz ki kıyamet saati yaklaşmış, ay yarılmıştır. İyi biliniz ki dünya ayrılacağını ilan etmiştir. İyi biliniz ki bu gün antreman, yarın yarışır. Hedef de ateştir. (Chenneme kadar koşulacaktır.) Asıl koşucu, (cehennemi geçip) cennete varandır.¹⁷⁷ Dikkat edilirse Huzeyfe bu konuşmasında özellikle kıyametin yakınlığından ve ona hazırlanmanın gereklerinden bahsetmiştir. Konunun çarpıcılığını ve olayın nedenli önemli olduğunu tesbit etmek için de Kamer Suresinin ilk ayetlerini okumuş ve ardından izah etmeye çalışmıştır.

M.Reşid Rıza; ayın yarılması ile ilgili rivayetlerin hem metin ve hem de senet açısından illetli , hem de ilmi ve tarihi olarak pek çok müşkillerle dolu olduğunu söyledikten sonra, ayrıca Sahihayn'de gene zikredilen Hz. Peygamber'in tek mu'cizesinin Kur'an olduğu konusu ile ilgili hadislerle de çelişki arzettiğini, Aynı zamanda Kur'an'da mu'cize gösterildikten sonra inanmamanın neticesinde azabın geleceği hususu ile de çeliştiğini ifade etmektedir.¹⁷⁸

Ayın yarılması ile ilgili en büyük problemlerden birisi de bu olayın Kamer Suresi'nin ilk ayetlerinin sebebi nüzulu olarak zikredilmesidir. Bu da ayetin indiği zamandır. Yukarıda aktarıldığı üzere Buhari, Müslim, Tirmizi, Ahmed b. Hanbel¹⁷⁹ v.b. hadis külliyatı ile tefsir kitaplarının hemen hemen tamamında¹⁸⁰ bu olayın gerçekleşmesinin ardından Kamer Suresi'nin indiği rivayeti yer almaktadır. Oysa konu incelendiğinde son derece ilginç bir durum ortaya çıkmaktadır. Bir hususun esbab-ı nüzül kapsamına girebilmesi için söz konusu edilen olayın önceden vuku bulmuş olması ve ardından,

¹⁷⁷ Taberi, a.g.e, XIII,114; İbn-i Kesir, a.g.e, VII,446-447

¹⁷⁸ M. Reşid Rıza, a.g.e, XI,233

¹⁷⁹ Buhari, Sahih, Kitabu't-Tefsir, Sure 54, bab 1, VI,52; Müslim,Sahih, Babu İnşikaku'l-Kamer, h.no.43-44,IV,2158-2159; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, II, H.4270; Tirmizi, Sünen, Tefsir, 54

¹⁸⁰ Kurtubi, Camiu'l-Ahkami'l-Kur'an, XVII-XVIII, 82_83; Taberi, Camiu'l-; Beyan, XIII,111-117; İbn-i Kesir, Tefsiru'l-Kur'n, VII,445-450; el-Endülüsi, el Muharreru'l-Veciz, V,211-213

hadisenin ortaya çıktığını beyan ve delillendiren ayetlerin inmesi gerekir. Kur'an'ı Kerim bunun örnekleri ile doludur. Bedir, Uhud, Ahzab... savaşlarının ardından inen ayetler gibi. Oysa Kamer Suresi'nin nüzul zamanını tesbite çalıştığımızda;

1-Hz. Osman'ın mushafı'nda Kamer Suresi: 37. Sure,

2-İbn-i Abbas'ın mushafında Kamer Suresi :35. Sure,

3-Bazergan'a göre Kamer Suresi vahyin dördüncü yılında inmiştir.

4-Theodor Nöldeke'ye göre Mekki Sureler kronolojik olarak üç döneme ayrılır. Kamer Suresi ikinci dönemin ilk inen suresidir.¹⁸¹

Ayın yarılması hadisesinin ise hicretten beş yıl önce meydana gelmiş olduğu zikredilmektedir.¹⁸² Doğal olarak şu soruyu sormak gerekir: Gerçekleştiği iddia edilen ayın yarılması hadisesi ile o olay üzerine indiği zikredilen ayet arasında rivayetlere göre aşağı yukarı dört veya beş yıllık bir süre nasıl olabiliyor? Kamer Suresi ile 'ayın yarılması' arasında dört veya beş yıllık bir sürenin olması, Kamer Suresinin böylesi bir hadise için delil olamayacağını göstermektedir. Zira herhangi bir ayetin nüzulünden sonra vuku bulan bir hadise, ayetin sebebi nüzulu olamaz. Bu durumu bu anlamda izah etmek son derece güçtür. Dolayısıyla söz konusu ayetin bu olay ile bir ilgisinin olmadığını söyleyebiliriz. Hadisenin bu yönü üzerinde hemen hemen hiç durulmadığını görmemiz doğrusu bizi son derece şaşırtmıştır. Bizce buradaki problem hadiseyi peşinen kabul etmekten kaynaklanmaktadır. Oysa bu husus eğer biraz daha araştırılarak incelenmeye çalışılsaydı en azından Kamer Suresi'nin, ayın yarılması hadisesi ile bir alakasının olmadığı görülecekti.

SONUÇ

Buhari ve Müslim'de geçen hadise göre Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Hiç bir peygamber yoktur ki, kendisine insanların inanmalarına neden olacak mu'cizeler verilmiş olmasın. Bana verilen mu'cize ise ancak bana gönderilen bir vahiydir. Onun için kıyamet gününde ümmeti en fazla olanın ben olacağımı umuyorum."¹⁸³ Hadiste görüldüğü gibi Hz. Peygamber (a.s) kendisine verilen mu'cizenin Kur'an olduğunu ifade etmiştir. Daha evvel değişik yerlerde söz konusu edildiği gibi Kur'an'ın pek çok ayetlerinde mu'cize isteklerine karşı sürekli Kur'an'a vurgu yapılarak müşriklerin bu istekleri sonuçsuz bırakılmıştır. Bununla

¹⁸¹ Ömar Özsoy-İlhami Güler, Konularına Göre Kur'an, 857-862

¹⁸² Mevdudi, Tefhim, VI, 44

¹⁸³ Buhari, Sahih, 66, Fedailu'l-Kur'an, 1, VI, 97; Müslim, Sahih, Kitabu'l-İman, Bab, 70, h.no..239

birlikte bunun, resülün gücüne bağlı bir hadise olmayıp sadece Allah'ın kudreti dahilinde olduğu vurgusu devamlı surette tekrarlanmıştır. Mu'cizeyi, Hz. Peygamberin şahsına bağlayanlar bu anlamda eleştirilmişlerdir. 'Muhammed, ancak bir resuldur. Ondan önce de nice Resuller gönderilmiştir...' ¹⁸⁴ buyurulmaktadır. Ayın yarılması, taşların O'nun elinde tesbih etmesi, parmakları arasında suyun kaynaması, hurma kütüğünün O'nun için ağlaması, devenin kendisine şikayette bulunması, zehirli keçinin şehadeti gibi mütevatir olmayan haberlere dayandırılan mu'cizelerin ortaya çıkışında halk muhayyilesinin büyük rol oynadığı gayet açıktır. Bunlar, sahih fiil ve sarih akılla çelişmektedir. ¹⁸⁵ "Güneş ve ay Allah'ın ayetlerinden biri olup, hiç bir beşerin ölümüyle tutulmazlar." ¹⁸⁶ Allah kainatta yarattığı kanunu rastgele değiştirmez. Tabiidir ki Allah'ı bağlayan, O'nu zorunlu olarak kanunlara bağlı kılan hiç bir durum yoktur. 'O yaptığından sorulmaz.' ¹⁸⁷ Tabiat kanunları O'nu bağlamaz. Ancak Allah, kainatta yarattığı kanunları rastgele bozmaz. O'nun her yaptığında bir hikmet vardır. Çünkü O Hakim'dir. ¹⁸⁸ Doğal olarak eğer kanunların hilafına bir durum ortaya çıkmışsa elbette önemli bir durum üzerinde bunun gerçekleşmesi lazımdır. Kur'an'ın değişik ayetlerinde peygamberlerin nübüvvetlerini isbat sadedinde müşriklerin istekleri üzerine verilen mu'cizeler bu baptandır. Bunların gerekçeleri Kur'an'da zikredilmiştir. Nitekim Hz. Peygamber'e niye mu'cize verilmediği hususu da açık bir şekilde belirtilmiştir. ¹⁸⁹ Sonuç olarak biz Kur'an'ın bu hususta ortaya koyduğu hakikate dayanarak Hz. Peygamber(a.s)'ın nübüvvetinin isbatı konusunda Kur'an'ın dışında kendisine başka mu'cize verilmediği kanaatini taşımaktayız.

KAYNAKÇA

ABDU'L-CABBAR Kadı, *el-Muğni fi Ebvabi't-Tevhid ve'l-Adl*, Tahk. Mahmut el-Hudari-Mahmud Muhammed Kasım, Daru'l-Mısıriyye, Kahire, 1965

ABDU'L-CABBAR Kadı, *İsbatu Delaili'n-Nubuvve*, Tahk. Abdulkерim Osman, Daru'l-Arabiyye, Beyrut, tsiz.

⁴ 3 Al-i İmran 144

⁵ Hasan Hanefi, İslami İlimlere Giriş, 87

⁵ Buhari, 59 Bedu'l-Halk 4, IV, 75; Müslim, Kitabu'l-Kusuf 3 H.904, II, 622

⁷ 21 Enbiya 23

³ 3 Nisa 126; 6 En'am 18

¹ Bkz. 17 İsra 59

ABDU'L-CABBAR Kadı, *Şerhu Usli'l-Hamse*, tahk. Abdulkerim Osman, Mektebetu Vehbe, 1988

ABDUH Muhammed, *Tevhid Risalesi*, Çev. Sabri Hizmetli, Fecr Yay. Ankaar, 1986

AFZALU'R-RAHMAN, *Siret Ansiklopedisi*, İnkılap Yay. İst. 1996

AMİDİ Seyfu'd-Din, *Ebkaru'l-Efkar*, Süleymaniye Kütüphanesi Damat İbrahim Paşa, 807 (yazma)

AMİDİ Seyfu'd-Din, *Gayetu'l-Meram fi İlmi'l-Kelam*, Tahk. Hasan Mahmud Abdullatif, İhayu't-Turasi'l-İslami, Kahire 1971

AŞKAR Ömer Süleyman, *er-Rusul ve'r-Risalat*, Mektebetu'l-Fellah, Kuveyt, 1985

ATEŞ Süleyman, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İst. tsiz.

AYDIN Mehmet, *Din Felsefesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi yay. İzmir, 1987

BAĞDADİ Abdu'l-Kahir, *el-Fark Beyne'l-Firak*, Ta'lik, İbrahim Ramazan, Daru'l-Ma'rife, beyrut, 1994

BAĞDADİ Abu'l-Kahir, *Usulu'd-Din*, Daru'l-Medine, Beyrut, 1968

BAKILLANİ Kadı Ebubekir, *el-İnsaf fi ma Yecibu l'tikaduhu ve la Yecuzu'l-Cehlu Bihi*, Tahk. İmaduddin Ahmed Haydar, Alemu'l-Kutub, Beyrut, 1987

BALJON J.M.S. *Kuran Yorumunda Çağdaş Yönelimler*, Çev. Şaban Ali Düzgün, Fecr yay. Ankara, 1994

BEYCURİ İbrahim b. Mahmud, *Şerhu Cevhereti't-Tevhid*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983

BEYDAVİ Kadı Nasıru'd-Din, *Tevaliu'l-Envar min Metalii'l-Enzar*, Tahk. Abbas Süleyman, Daru'l-Cil, Beyrut, 1991

BUHARİ Muhammed b. İsmail, *es-Sahih*, el- Mektebetu'l-İslamiyye, İst. tsiz.

BUTİ Muhammed Said Ramazan, *Kubra'l-Yâkiniyyati'l-Kevniyye* (İslam Akaidi), Çev. Mehmet Yolcu-Hüseyin Altınalan, Madve, İst. 1986

CÜRCANİ Seyyid Şerif, *Şerhu'l-Mevakif*, Matbaatu's-Saade, Mısır, tsiz.

CÜRCANİ Seyyid Şerif, *Kiatbu't-Ta'rifat*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995

CÜVEYNİ İmamı'l-Haremeyn, *Kitabu'l-İrşad ila Kavati'l-Edilleti fi Usuli'l-İ'tikad*, Tahk. Esad Temimi, Muessesetu'l-Kutubi's-sekafiyye, Beyrut, 1985

DERVEZE İzzet, *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, çev. Mehmet Yolcu, Yöneliş, İst. 1989

ELMAİ Zahir b. Awad, *Kur'an'da Tartışma Metotları*, Çev. Ercan Elbinsoy, Pınar yay. İst. 1984

ESED Muhammed, *Kur'an mesajı Meal-Tefsir*, Çev. Cahit Koytak, ve Ahmet Ertürk, İşaret yay. İst. 1996

GAZZALİ Ebu Hamid, *Kavaidu'l-Akaid*, Tahk. Musa Muhammed Ali, Alemu'l-Kutub, Beyrut, 1985

GAZZALİ Muhammed, *Akidetu'l-Müslim*, Daru'l-Kalem, Dimaşk, 1983

GÖLCÜK Şerafeddin, *Bakkıllani ve İnsanın Fiilleri*, T.D.V.yay. Ankara, 1997

GÖLCÜK Şerafeddin-TOPRAK Süleyman, *Kelam*, Tekin Kitabevi, Konya, 1996

HAMİDULLAH MUHAMMED, *İslam Peygamberi*, I-II, Çev. Salih Tuğ, İst. 1990

HARBİ Ahmed b. İvedillah, *el-Maturidiyye Diraseten ve Takvimen*, Daru'l-Asıme, Riyad, 1413

HİMSİ Naim, *Fikretu İ'cazi'l-Kur'an Munzu Bi'seti'n-Nebeviyye Hatta Asrina'l-Hadır*, Muessesetu'r-Risale, Beyrut, 1980

İBN EBİ'L-İZZ, *Şerhu Akideti't-Tehaviyye*, Tahk. Abdullah b. Abdulmuhsin -Şuayb Arnut, Muessesetu'r-Risale, Beyrut, 1995

İBN HAZM, *el-Fasl fi'l-Milel ve'l-Ehva ve'n-Nihal*, Matbaatu'l-Edebiyye, Mısır, 1317

İBN HİŞAM, *es-Siretu'n-Nebeviyye*, Daru İbn Kesir, b.y.y. tsiz.

İBN İSHAK Muhammed, *Siretu İbn İshak*, Tahk. Muhammed Hamidullah, Hayra Hizmet Vakfı, Konya, 1981

İBN MANZUR, *Lisamu'l-Arab*, Daru Sadır, Beyrut, 1994

İCİ Adududdin, *el-Mevakıf fi İlmi'l-Kelam Alemu'l-Kutub*, Beyrut, tsiz.

ISBAHANİ Ebi Naim Ahmed B. Abdillah, *Delailu'n-Nubuvve*, Alemu'l-Kutub, Beyrut, 1988

ISFAHANİ Ragıp, *Müfredat*, Tahk. Safvan Adnan Davudi, Daru'l-Kalem, Beyrut, 1992

İTR Hasan Diyauddin, *Nubuvvetu Muhammed fi'l-Kur'an*, Daru'l-Beşairi'l-İslamiyye, Beyrut, 1990

İZUTSU Toshihiko, *Kur'an'da Allah ve İnsan*, Çev. Süleyman Ateş, Kevser yay. Ankara. tsiz.

KUTLUER İLHAN, "Berahime'den İbn Sin'aya Nübüvvetin İnkâr ve İsbâtı" *Bilgi ve Hikmet Dergisi*, s,11, İst. 1985

KUTUB Seyyid, *Fizilali'l-Kur'an*, Çev. M.Emin Saraç-İ.Hakkı Şengüler-Bekir Karlığa, Hikmet yay. İst. tsiz.

MATURİDİ Ebu'l-Mansur, *Kitabu't-Tevhid*, Tahk. Fethullah Huleyf, Daru'l-Maşrik, Beyrut, 1986

MAVERDİ, *A'lamu'n-Nubuue*, Daru İhyai'l-Ulum, Beyrut, 1993

MEVDUDİ Ebu'l Ala, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı*, Çev. Ahmed Asrar, Pınar yay. İst. 1983

MEVDUDİ Ebu'l Ala, *Tefhimu'l-Kur'an*, İnsan yay. İst. 1986

MEYDANİ Hasan Habanneke, *Akidetu'l-İslamiyye ve Ususuha*, Daru'l-Kalem, Dimaşk, 1994

MUTAHHARİ Murtaza, *Hatemiyyet*, Çev. Şamil Öcal, Fecr yay. Ankara, 1989

MUTAHHARİ Murtaza, *Vahiy ve Nübüvvet*, Çev. Ünal Çetinkaya, Endişe yay. Ankara, 1990

MÜSLİM Mustafa, *Mebahisun fi I'cazi'l-Kur'an*, Daru'l-Menare, Cidde, 1988

NESEFİ Ebu'l-Muin Meymun b. Muhammed, *Tebşiretu'l-Edille fi Usuli'd-Din*, Tahk. Klod Selame, Kahire, 1993

PEZDEVİ Ebu Yusr Muhammed Pezdevi, *Ehl-i Sünnet Akaidi*, Çev. Şerafeddin Gölcük, Kayıhan yay. İst.1980

RAZİ Fahru'd-Din, (*el-Muhassal*) *Kelam'a Giriş*, Çev. Hüseyin Atay, A.Ü.İ.F.yay. Ankara, 1978

RAZİ Fahru'd-Din, *el-Erbein fi Usuli'd-Din*, Mektebetu'l-Külliyati'l-Ezheriyye, Kahire, 1986

RAZİ Fahru'd-Din, *en-Nubuvvat ve ma Yeteelleku biha*, Tahk. Ahmed Hicazi es-Sika, Dar İbn Zeydun, Beyrut, 1986

RAZİ Fahru'd-Din, *Mefatiu'l-Ğayb*, Beyrut, 1990

RIZA M. Reşid, *Muhammedi Vahiy*, Çev. Salih Özer, Fecr yay. Ankara, 1991

RIZA M. Reşid, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Hakim*, Daru'l-Ma'rife, Beyrut, 1993

SABIK Seyyid, *Ayet ve Hadislerle İslam Akaidi*, Çev. İbrahim Sarmış, Hibaş yay. Konya, tsiz.

SABUNİ Nuru'd-Din, *el-Bidaye fi Usuli'd-Din*, (*Maturidiye Akaidi*) Çev. Bekir Topaloğlu, D.İ.B.yay. Ankara, 1979

SAVİ Ahmed b. Muhamed el-Maliki, *Şerhu's-Savi ala Cevhereti't-Tevhid*, Tahk. Abdulfettah el-Bezm, Daru İbn Kesir, Beyrut, 1997

SİDDİKİ Mazharu'd-Din, *İslam Dünyasında Modernist Düşünce*, Çev. Murat Fırat-Göksel korkmaz, Dergah yay. İst. 1990

ŞAFİİ Muhammed b. İdris, *er-Risale*, tahk. Ahmed Muhammed Şakir, Beyrut, 1940

ŞA'RAVİ Muhammed Mütevelli, *Kur'an Mucizesi*, Çev. Said şimşek, Esra yay. İst. 1995

ŞEHRİSTANİ Abdulkerim, *Kitabu Nihayeti'l-Ekdam fi İlmi'l-Kelam*, Neşr. Alfred Guillume, Kahire, Ofset, Mektebetu's-Sekafi'd-Diniyye, tsiz.

ŞEHRİSTANİ Abdulkerim, *el-Milel ve'n-Nihal*, Tahk. Ahmed Fehmi Muhammed, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1992

TABATABAİ Muhammed Huseyn, *el-Mizan fî Tefsiri'l-Kur'an*, Muessesetu İsmailiyan, Kum, 1973

TABBARA Afif Abdulfettah, *Maa'l-Enbiya fî'l-Kur'an*, Daru'l-İlm, Beyrut, 1993

TABBARA Afif Abdulfettah, *Ruhu'd-Dini'l-İslami*, Daru'l-İlm, Beyrut, 1995

TABERİ İbn Cerir, *Camiu'l-Beyan an Te'vili Ayi'l-Kur'an*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1988

TAFTAZANİ Sa'du'd-Din, *Şerhu'l-Akaid*, çev. Süleyman Uludağ, Dergah yay. İst. 1982

TAFTAZANİ, Sa'du'd-Din, *Şerhu'l-Mekasid*, Tahk. Abdurrahman Umeyre, Alemu'l-Kutup, Beyrut, 1989

WATT Montgomery, *Modern Dünyada İslam Vahyi*, Çev. Mehmet S. Aydın, Hülbe yay. Ankara, 1982

ZEBİDİ Murtaza, *Tacu'l-Arus*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1994

ZEMAŞERİ, *el-Keşşaf an Hakaiki't-Tenzil fî Uyuni'l-Akavil ve Vucuhi't-Te'vil*, Daru'l-Ma'rife, Beyrut, tsiz.